

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Кам'янець-Подільський
2024

УДК 373.3.01(075.8)

ББК 74.2я73

I-66

Рекомендувала вчена рада Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол № 7 від 29 серпня 2024 року)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Любомира ІЛЛІЧУК, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника;

Вікторія ФЕДОРЧУК, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка;

Аліна ОКСАНЮК, модератор спільнот вчителів початкових класів, вихователів
ГПД Центру професійного розвитку педагогічних працівників Кам'янець-
Подільської міської ради, вчитель початкових класів, учитель-методист.

I-66 Інноваційні технології навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»: навчально-методичний посібник виправлене [Електронний ресурс] / [автор-укладач: Ольга КОВАЛЬЧУК]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 142 с.

Електронна версія посібника доступна за покликанням:

URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8179>

У навчально-методичному посібнику вміщено інформаційний обсяг навчальної дисципліни, плани практичних занять, методичні рекомендації до самостійної роботи, завдання для самоконтролю здобувачів вищої освіти з освітнього компонента, питання до семестрового екзамену з навчальної дисципліни, рекомендовану літературу та словник термінів.

Навчально-методичний посібник призначено для науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта та вчителів початкових класів.

УДК 373.3.01(075.8)

ББК 74.2я73

© автор-укладач: Ольга КОВАЛЬЧУК, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
------------	---

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ».....	6
--	---

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ».....	27
--	----

Тема 1. СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	27
---	----

Тема 2. ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НУШ.....	33
--	----

Тема 3. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИКИ АКТИВІЗАЦІЇ КРЕАТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ».....	38
--	----

Тема 4. ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»: СУТНІСТЬ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ	43
---	----

Тема 5. ТЕХНОЛОГІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	49
---	----

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЗА ОСВІТНИМИ ГАЛУЗЯМИ	55
--	----

Тема 6. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	55
---	----

Тема 7. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ СУЧАСНІ.....	61
Тема 8. ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ІННОВАЦІЙНІ.....	69
ТЕМА 9. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	76
Тема 10. ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	83
Тема 11. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ	88
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	94
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	97
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ	101
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	105
КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	127

ВСТУП

Сучасна українська система освіти не вперше на шляху свого докорінного реформування та оптимізації. Концепцією Нової української школи визначено ключові засади глобальної реформи освітньої сфери, яка ґрунтується на компетентісному підході. Зокрема, фокус освітніх завдань спрямовується на інтеграцію, цілісне вивчення молодшими школярами освітніх галузей Державного стандарту. Поставлені освітні задачі вирішує інтегрований курс «Я досліджую світ», що гармонійно презентує навчання природничої, громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної, інформатичної та інших освітніх галузей.

Навчально-методичний посібник «Інноваційні технології навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» містить методичне забезпечення цієї дисципліни: навчальну програму; інформаційний обсяг із кожної теми, плани практичних занять; перелік завдань для самостійної роботи; питання для самоперевірки; термінологічний словник, призначений для використання у процесі практичної діяльності здобувачів освіти.

Навчальний матеріал курсу сприяє поглибленню і розширенню професійної підготовки фахівців у галузі початкової освіти; становленню творчої індивідуальності вчителя початкових класів, що розвивається і формується в умовах альтернативної освіти, змісту і технології навчання і виховання; орієнтуватися в системах, технологіях, методиках, не схожих одна на одну, адекватно оцінити їх; зробити правильний вибір на шляху впровадження педагогічних технологій у навчальний процес початкової школи.

Матеріал посібника «Інноваційні технології навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» можуть використовувати здобувачі вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта під час підготовки до практичних занять, поточного та підсумкового контролю навчальних досягнень, з метою самоконтролю, а також вчителі початкової школи та викладачі закладів вищої освіти.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Мета вивчення навчальної дисципліни «Інноваційні технології навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» – сформувати у здобувачів вищої освіти компетентності щодо застосування інноваційних технологій навчання молодших школярів у межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ», науково обґрунтувати сучасні технології навчання на основі досягнень передового досвіду науковців та учителів початкової школи.

Завдання дисципліни: ознайомити здобувачів з теоретичними і практичними основами інноваційних технологій навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»; закріпити теоретичні знання і практичні вміння здобувачів з технологій навчання природничої, громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної, технологічної освітніх галузей у поєднанні з сучасними педагогічними технологіями; виробити у здобувачів вищої освіти вміння орієнтуватися у виборі освітніх технологій залежно від теми та типу уроків з природничої, громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної, технологічної освітніх галузей у початковій школі; розвивати у здобувачів творче та критичне мислення, творчу уяву, здатність до цілепокладання, прийняття рішень, рефлексії.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Рік навчання	1	1
Семестр вивчення	1,2	1
Кількість кредитів ЄКТС	4	4
Загальний обсяг годин	120	120
Кількість годин навчальних занять	40	20
Лекційні заняття	20	10
Практичні заняття	16	6
Лабораторні заняття	4	4
Самостійна та індивідуальна робота	80	100
Форма підсумкового контролю	екзамен	екзамен

3. Статус дисципліни обов'язковий освітній компонент професійної підготовки.

4. Передумови для вивчення дисципліни. Освітній компонент вивчається у першому семестрі.

5. Програмні компетентності навчання.

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати дослідницькі та/або інноваційні задачі у сфері початкової освіти.

Загальні компетентності:

ЗК 01	здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
ЗК 02	здатність генерувати нові ідеї (креативність)
ЗК 03	здатність виявляти ініціативу та підприємливість
ЗК 04	здатність працювати автономно

Спеціальні компетентності:

СК 04	здатність створювати та застосовувати інноваційні технології в навчанні освітніх галузей, визначених у Державному стандарті початкової освіти, в стандартних, нестандартних та невизначених ситуаціях
СК07	здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі, проводити дослідження та/або інноваційну діяльність з метою розвитку нових знань та процедур у сфері початкової освіти.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни:

ПРН 03	Створювати інноваційне інформаційно-освітнє середовище початкової школи, адаптувати його до різних умов реалізації освітнього процесу.
--------	--

7. Засоби діагностики результатів навчання: опитування, виконання завдань для практичних і лабораторних занять, тестування, самостійна робота, модульна контрольна робота, екзамен.

8. Програма навчальної дисципліни

Денна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	разом	у тому числі			
		лекційні заняття	практичні заняття	лабораторні заняття	самостійна робота
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»					
Тема 1. Сучасні освітні технології у професійно-педагогічній діяльності вчителя початкових класів	14	2	2	-	10
Тема 2. Діяльнісний підхід як технологія інтерактивного навчання молодших школярів у НУШ	15	2	2	-	11

Продовження таблиці

Тема 3. Ігрові технології як чинники активізації креативно-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ»	14	2	2	-	10
Тема 4. Проектні технології на уроках «Я досліджую світ»: сутність та практичне застосування	14	2	2	-	10
Тема 5. Технології проблемного навчання на уроках «Я досліджую світ»	14	2	2	-	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЗА ОСВІТНИМИ ГАЛУЗЯМИ					
Тема 6. Організаційно-методичні засади навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»	4	1	-	-	3
Тема 7. Інноваційні технології навчання в початковій школі громадянської та історичної освітніх галузей	5	-	1	-	4
Тема 8. Технології формування соціальної і здоров'язбережувальної компетентностей молодших школярів у початковій школі	6	1	1	-	4
Тема 9. Сучасні технології навчання природничої освітньої галузі	10	2	2	-	6
Тема 10. Інноваційні технології формування екологічної компетентності молодших школярів	10	2	2	-	6
Тема 11. Організація і проведення уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» із використанням інноваційних технологій	10	-	-	4	6
Разом годин	120	20	16	4	80

Заочна форма здобуття вищої освіти

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»					
Тема 1. Сучасні освітні технології у професійно-педагогічній діяльності вчителя початкових класів	12	-	2	-	10
Тема 2. Діяльнісний підхід як середовище для формування наскрізних умінь в НУШ	12	-	2	-	10
Тема 3. Ігрові технології як чинники активізації креативно-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ»	12	2	-	-	10
Тема 4. Проєктні технології на уроках «Я досліджую світ»: сутність та практичне застосування	12	2	-	-	10
Тема 5. Технології розвитку критичного мислення на уроках «Я досліджую світ»	12	2	-	-	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЗА ОСВІТНИМИ ГАЛУЗЯМИ					
Тема 6. Організаційно-методичні засади навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»	7	-	2	-	5
Тема 7. Інноваційні технології навчання в початковій школі громадянської та історичної освітніх галузей	5	-	-	-	5
Тема 8. Технології формування соціальної і здоров'язбережувальної компетентностей молодших школярів у початковій школі	12	2	-	-	10
Тема 9. Сучасні технології навчання природничої освітньої галузі	12	2	-	-	10
Тема 10. Інноваційні технології формування екологічної компетентності молодших школярів	10	-	-	-	10
Тема 11. Організація і проведення уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» із використанням інноваційних технологій	14	-	-	4	10
Разом годин	120	10	6	4	100

9. Форми поточного контролю: під час практичних занять – опитування (індивідуальне, фронтальне, ущільнене, вибіркове), взаємоопитування, перевірка виконаних завдань, тестування; контроль за самостійною роботою (опитування / тестування з використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle, перевірка виконаних вправ і завдань та ін.).

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного та підсумкового контролю і розподіл балів за змістовими модулями.

Денна і заочна форма здобуття вищої освіти

Поточний і підсумковий контроль (100 балів)						100 балів
ЗМ1		ЗМ2		Самостійна робота	Екзамен	
Поточний контроль	МКР	Поточний контроль	МКР			
16 балів	9 балів	16 балів	9 балів	10 балів	40 балів	

Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на кожному навчальному занятті – 12.

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні». Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.

Продовження таблиці

	2	Здобувач вищої освіти недостатньо усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти в підручнику та в інших джерелах інформації відповідь. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати навчальний матеріал на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі закономірності теоретичних понять; робить спроби виконання репродуктивних вправ і завдань. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями з курсу, здатний виконати практичні завдання за зразком; орієнтується в термінах, поняттях і визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу з дисципліни викликає значні труднощі. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти розуміє суть навчальної дисципліни, може дати визначення теоретичних понять (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником та іншими джерелами інформації, самостійно опрацювати частину навчального матеріалу; виконує прості практичні завдання за алгоритмом, але окремі висновки є нелогічними та непослідовними. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу з курсу, може поверхнево аналізувати інформацію, робить певні висновки щодо її достовірності; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час виконання завдань за алгоритмом, послуговуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.

Продовження таблиці

Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими поняттями та категоріями, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал в стандартних ситуаціях; уміє аналізувати інформацію, робити висновки щодо її достовірності; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак із окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати повідомлення, презентацію, має достатній рівень сформованих методичних умінь і навичок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом із курсу, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати й систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить теоретичні поняття й категорії; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує творчі завдання; має сформовані типові методичні вміння та навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями з курсу та використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє аналізувати інформацію, робить аргументовані висновки; може визначати особливості організації освітнього процесу в початкових класах; самостійно визначає мету власної педагогічної діяльності, планує траєкторію професійного зростання; виконує творчі завдання, може моделювати

Продовження таблиці

	<p>методичні ситуації; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни, використовує знання для аналізу особливостей методичної діяльності вчителя початкових класів, виконує аналіз методичних ситуацій, володіє нормативною базою початкової освіти. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.</p>
11	<p>Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з курсу, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності вчителя початкових класів; спроможний підготувати виступ на наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної та педагогічної діяльності; володіє нормативною базою початкової школи; має високий рівень сформованих методичних умінь і навичок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.</p>
12	<p>Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання з курсу, виявляє неординарні творчі методичні здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні методичні ситуації та завдання; схильний до системно-наукового аналізу; уміє ставити і розв'язувати методичні проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, зокрема щодо проектування й моделювання методичних ситуацій; займається науково-пошуковою роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах, володіє нормативною базою початкової освіти. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.</p>

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0, 1, 2, 3, отримані на навчальних заняттях; не виконав завдання модульної контрольної роботи, самостійної роботи / виконав завдання модульної контрольної роботи, самостійної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості виділених балів, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття здобувач вищої освіти має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, у журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Здобувач вищої освіти, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, здобувач вищої освіти повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок здобувача на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації ним поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до них відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція)». URL: https://drive.google.com/file/d/1aD_jeL-jGRbDWAegkQ58tdMxxbqQKuff/view.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в

роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/normatyvna-baza/>.

Самостійна робота

Перевірку завдань самостійної роботи, які студенти готують на практичні заняття, здійснює викладач, який їх проводить. Їх оцінювання є складником загальної оцінки, що виставляється здобувачеві на практичному занятті.

Контроль за іншими видами самостійної роботи у формі співбесіди здійснює лектор на консультаціях.

Рівень навчальних досягнень	Критерії оцінювання	
Високий	9-10 б.	Здобувач вищої освіти виявляє глибокі фундаментальні знання з питань, винесених на самостійне опрацювання, повно викладає самостійно вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, порівнювати, формулює своє бачення теоретичних і методичних аспектів, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, застосовувати знання на практиці у нестандартних ситуаціях (під час проектування освітнього процесу в початкових класах закладів загальної середньої освіти), наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернет-джерелами, вживає мовні засоби відповідно до норм української літературної мови. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Продовження таблиці

Достатній	7-8 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але здобувач допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання. Здобувач вміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок, може застосовувати вивчений матеріал у стандартних та дещо змінених ситуаціях (під час проектування освітнього процесу в початкових класах закладів загальної середньої освіти), переважно добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернет-джерелами. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Середній	6 б.	Якщо здобувач виявляє знання і розуміння основних положень питань, винесених на самостійне опрацювання, але викладає матеріал неповно, допускає неточності у визначенні понять, потребує допомоги (спрямувальних питань) викладача, не вміє досить глибоко і доказово обґрунтувати свої судження і наводити приклади; у власній аргументації використовує загальновідомі докази; не має сформованих умінь і навичок роботи з отриманою інформацією; володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без її подальшого аналізу, викладає матеріал непослідовно і допускає помилки в мовному оформленні викладу. Здобувач вищої освіти виконує завдання самостійної роботи фрагментарно й дещо пізніше визначеного терміну. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Початковий	менше 6 б.	Якщо здобувач виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє теоретичним апаратом, допускає помилки у формулюванні понять, які спотворюють їх зміст, не вміє самостійно побудувати систему вивчення певних тем, хаотично і невпевнено викладає матеріал. У здобувача не сформовано необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією; він не має елементарних умінь здійс-

	<p>нювати первинну обробку й подальший аналіз навчальної інформації; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання завдань, неспроможний виконати стандартні завдання після спрямувальних питань викладача. Здобувач не виконав більшість завдань самостійної роботи, подав роботу пізніше визначеного терміну. У роботі здобувача наявні ознаки академічної недоброчесності.</p>
--	---

Здобувачі вищої освіти, які за виконання завдань самостійної роботи отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися на звіт за виконання самостійної роботи на консультації, або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Неформальна та/або інформальна освіта. Визнання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/або інформальної освіти регламентовано положенням «Порядок визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)». URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0m09FjUJumB4T/view>.

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та/або інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

У неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);
- підготовка конкурсної наукової роботи;
- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт.

В інформальній освіті – наявність наукової публікації.

Модульна контрольна робота

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі та містить 4 питання. *Максимальна кількість балів – 9 балів (5 балів за запитання).*

Оцінювання відповіді на питання/бали	Критерії оцінювання
3 бали	Відповідь здобувача вищої освіти повна, обґрунтована, питання творчо та грамотно розкриті, демонструє знання основної і додаткової літератури, передбаченої програмою, на рівні творчого використання.
2 бали	Відповідь, у якій здобувач вищої освіти грамотно розкриває питання, добре володіє теоретичним матеріалом, але неточно формулює висновки, виявляє повне знання програмного матеріалу на рівні аналогічного відтворення. Є неточності, коли допущені принципові помилки при відповіді на одне з питань, при принципово вірній відповіді на інші питання на рівні репродуктивного відтворення.
1 бал	Відповідь, у якій здобувач вищої освіти не послідовно розкриває питання, має принципові помилки, що свідчать про незнання основних теоретичних положень дисципліни.
0 балів	Відповідь, у якій здобувач вищої освіти не розкриває теоретичні питання, відповідь на рівні нижче продуктивного відтворення.

Підсумковий контроль (екзамен) (40 балів)

Білет іспиту складається з трьох питань (1-2 – теоретичні, 3 – практичне). Перше і друге питання (по 10 балів) екзаменаційного білета оцінюються відповідно до таких критеріїв:

високий рівень 40-36 б.	Здобувач виявляє глибокі фундаментальні знання теорії, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
-------------------------	---

Продовження таблиці

середній рівень 35-30 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу. Здобувач уміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень 29-24 б.	Якщо здобувач виявляє знання і розуміння основних положень дисципліни, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; викладає матеріал непослідовно. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень менше як 23 б.	Якщо здобувач виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні понять, які спотворюють їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Здобувач неспроможний виконати стандартні завдання навіть після спрямувальних питань викладача. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Під час відповіді на практичне питання (20 б.) звертається увага на таке:

високий рівень 17-20 б.	Здобувач володіє практичними вміннями і навичками з інноваційних технологій початкової освіти; правильно формулює свої думки та обґрунтовує свою відповідь; наводить приклади, аналогії; послуговується українською літературною мовою. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень 15-16 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в мовному оформленні висловлювання. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
середній рівень 14 б.	Якщо здобувач виявляє окремі практичні вміння і навички, його пояснення неповні, він допускає неточності; не вміє обґрунтувати свої судження; допускає помилки в мовному оформленні викладу. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Продовження таблиці

початковий рівень менше ніж 12 б.	Якщо здобувач не володіє практичними вміннями і навичками, виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, допускає суттєві помилки в мовному оформленні викладу тощо. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недобросовісності.
-----------------------------------	---

Загальне оцінювання екзамену:

40-36 балів – високий рівень;

35-30 балів – достатній рівень;

29-24 бали – середній рівень;

23 бали і менше – початковий рівень.

Здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю допускаються до екзамену.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, зобов'язані ліквідувати її.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Екзамен проводиться у формі усного опитування за питаннями екзаменаційного білета. Білет іспиту складається з трьох питань.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння студентом певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100 і більше	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	

67-74	D (задовільно)	
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна. Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення, однак можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS Power Point або в інших програмах. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення онлайн-відеоконференцій.

12. Рекомендована література

Основна література

1. Гільберг Т., Тарнавська С., Павич Н. Нова українська школа : методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2020. 256 с.
2. Гільберг Т., Тарнавська С., Хитра З., Павич Н. Нова українська школа : методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2021. 239 с.
3. Гільберт Т., Тарнавська С., Грубіян Л., Павич Н. Я досліджую світ: підруч. для 3 кл. закл. загал. середн. освіти: у 2 ч. Ч. 1. Київ: Генеза, 2020. 160 с.
4. Гільберт Т., Тарнавська С., Грубіян Л., Павич Н. Я досліджую світ: підруч. для 3 кл. закл. загал. середн. освіти: у 2 ч. Ч. 2. Київ: Генеза, 2020. 160 с.
5. Грущинська І., Хитра З. Конспекти уроків з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 2 класу : календарно-тематичне планування : методичні поради: методичний посібник для вчителів. Київ: Оріон, 2020. 256 с.

6. Грущинська І., Хитра З. Конспекти уроків з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 3 класу: календарно-тематичне планування : методичні поради : методичний посібник для вчителів. Київ: Оріон, 2020. 271 с.
7. Грущинська І., Хитра З. Конспекти уроків з інтегрованого курсу "Я досліджую світ" у 1 класі: календарно-тематичне планування : методичні поради : методичний посібник для вчителів. Київ: Оріон, 2020. 223 с.
8. Грущинська І., Хитра З. Конспекти уроків з інтегрованого курсу "Я досліджую світ". 4 клас : календарно-тематичне планування: методичні поради: методичний посібник для вчителів: у 2 ч. Ч. 1. І семестр. Київ: Оріон, 2021. 136 с.
9. Бібік Н., Бондарчук Г. Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти: у 2 ч. Ч. 1. Харків: Ранок, 2018. 79 с.
10. Бібік Н., Бондарчук Г. Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти: у 2 ч. Ч. 2. Харків: Ранок, 2018. 79 с.
11. Волощенко О., Козак О., Остапенко Г. Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 1. Київ: Світич, 2020. 128 с.
12. Волощенко О., Козак О., Остапенко Г. Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 2. Київ: Світич, 2020. 128 с.
13. Волощенко О., Козак О., Остапенко Г. Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 1. Київ: Світич, 2021. 128 с.
14. Волощенко О., Козак О., Остапенко Г. Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 1. Київ: Світич, 2020. 144 с.
15. Волощенко О., Козак О., Остапенко Г. Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 1. Київ: Світич, 2021. 144 с.
16. Волощенко О., Козак О., Остапенко Г. Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 2. Київ: Світич, 2021. 128 с.
17. Волощенко О., Козак О., Остапенко Г. Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 2. Київ: Світич, 2020. 144 с.
18. Волощенко О., Козак О., Остапенко Г. Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 2. Київ: Світич, 2021. 144 с.
19. Воронцова Т., Пономаренко В. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Київ: Видавництво «Алатон», 2019. 128 с.
20. Дичківська І. Іноваційні педагогічні технології. Практикум: навчальний посібник. Київ: Слово, 2013. 448 с.
21. Дичківська І. Іноваційні педагогічні технології: підручник. Київ: Академвидав, 2012. 352 с.
22. Ковальчук О. Формування соціальної компетентності в учнів початкових класів на уроках «Я досліджую світ». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: Суми: Вид-во Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2021. № 3 (107). С. 404-413.

23. Ковальчук О., Гудима Н. Психологічні основи змісту, форм організації та методів морального виховання молодших школярів: від традицій до інновацій ціннісних орієнтирів сучасної української школи. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Серія: педагогічні науки. Ізмаїл, 2023. №62. С. 129-139.
24. Ковальчук О. Метод проєктів як засіб розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. Вип. 23. С. 370-373.
25. Ковальчук О. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання інноваційних педагогічних технологій на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в новій українській школі: оновлення філософії освіти*: монографія. Київ: Міленіум, 2024. С. 258-291.
26. Ковальчук О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до розвитку комунікативної компетентності молодших школярів засобами case study. *Науково-методичний супровід професійної підготовки педагогічних та керівних кадрів для Нової української школи*: монографія. Київ: Маріупольський державний університет, 2024. С. 138-160.
27. Ковальчук О., Гудима Н., Мелекесцева Н. Інноваційна технологія case study як засіб реалізації діяльнісного підходу у формуванні соціальної і комунікативної компетентностей здобувачів початкової освіти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*: збірник наукових праць. Серія. Педагогічні науки. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2023. Вип. 64. С. 94-103.
28. Козира В. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навчально-методичний посібник для вчителів. Тернопіль: ТОКІППО, 2017. 60 с.
29. Мелекесцева, Н., Гудима, Н., Ковальчук, О., Марценюк, І. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до створення електронного портфоліо як інструмента рефлексії й узагальнення професійних досягнень. *Acta paedagogica volynienses*. 2023. Вип. 4. С. 60-67.
30. Освітні програми URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi>
31. Федорчук В. Педагогічні технології в початковій школі. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г. 2014. 268 с.
32. Федорчук В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с.
33. Чепіль М., Дуднік Н. Педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2012. 224 с.

Допоміжна література

1. Гільберг Т., Тарнавська С. Організація уроку інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у І циклі навчання. *Початкова школа*. 2020. № 11-12. С. 3-9.
2. Гільберг Т., Тарнавська С. Орієнтовне календарно-тематичне планування і інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Початкова школа*. 2020. № 1. С. 27-37.
3. Гільберг Т., Тарнавська С. Встановлення причиново-наслідкових зв'язків як спосіб формування дослідницьких умінь у молодших школярів на інтегрованих уроках курсу «Я досліджую світ». *Початкова школа*. 2019. № 1. С. 41-43.
4. Гільберг Т., Тарнавська С. Організація освітнього процесу в 1 класі засобами інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Початкова школа*. 2018. № 8. С. 36-43.
5. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyi-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>
6. Душевська Р. Урок «Я досліджую світ», 1 клас. Тема тижня «Професії» (за типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Р. Б. Шияна). *Початкова школа*. 2020. № 7. С. 42-45.
7. Калініченко О. У пошуках сонця [інтегрований урок-драматизація з курсу «Я досліджую світ» у 1-му класі (природнича, математична та технологічна освітня галузі)]. *Початкове навчання та виховання*. 2018. № 34-36. С. 9-12.
8. Калініченко О., Ісаєва Л. Урок «Я досліджую світ» у 1 класі. *Початкова школа*. 2020. № 3. С. 51-52.
9. Ковальова Г. У майстерні професій (урок інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-му класі). *Початкове навчання та виховання*. 2018. № 25-26. С. 39-43.
10. Коцар І. Урок «Я досліджую світ» у 3 класі. Чарівні перетворення води. *Початкова школа*. 2020. № 5-6. С. 18-22.
11. Мічуріна Т. Особливості використання проектної технології в початковій школі. *Англійська мова та література*. 2016. № 1-3. С. 52-54.
12. Пікуль Т. Формування природознавчої компетентності молодших школярів засобами екологічного виховання в позакласній роботі. *Початкова школа і сучасність*. 2016. № 11. С. 8-10.
13. Ромащенко І. Педагогічні технології як вирішальний фактор формування особистості. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2013. Вип. 14. С. 123-129.
14. Савчак О. Як можна подорожувати не виходячи з дому? [Урок курсу «Я досліджую світ» у 2-му класі]. *Початкове навчання та виховання*. 2019. № 25-27. С. 47-49.
15. Соціально-емоційне та етичне навчання: навчальна програма для початкової школи. Харків: Дім реклами, 2021. 339 с.
16. Талаш І. Інноваційні педагогічні технології в системі професійної підготовки вчителя початкової школи. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2014. Вип. 1(16). С. 330-334.
17. Федорчук В. Інноваційні педагогічні технології в підготовці майбутнього вчителя. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2016. Вип. 20 (1-2016). Ч. 1. С. 187-193.

18. Цізюк І. Таємниці Космосу. (Урок інтегрованого курсу «Я досліджую світ», 1 клас). *Початкова школа*. 2020. № 9. С. 54-56.
19. Цюзік І. Уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 2 класі. *Початкова школа*. 2020. № 10. С. 36-41.
20. Чустіль Ю. Інтерактивні технології. Методичні рекомендації до уроків «Я досліджую світ» для дітей із ООП. *Початкова освіта*. 2022. № 3-4. С. 6-29.
21. Чередниченко Л. Практичне використання інтерактивних методів на уроках у початковій школі. *Початкова школа і сучасність*. 2016. № 11. С. 13-15.
22. Ягупа І. Формування дослідницьких навичок першокласників на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Початкове навчання та виховання*. 2019. № 25-27. С. 21-41.
23. Ягупа І. Навчання через гру: Lego-технологія у навчальному процесі. Розв'язування проблемних запитань інтегрованих тем місяців з курсу «Я досліджую світ у 2-му класі». *Початкове навчання та виховання*. 2019. № 22-24. С. 19-68.

Рекомендовані джерела інформації

офіційний сайт Міністерства освіти та науки України	http://www.mon.gov.ua/
журнал «На Урок». Цікаві та корисні статті, актуальні методики і дієві прийоми для професійної творчості	https://naurok.com.ua/
Навчально-методичне забезпечення НУШ	https://svitdovkola.org/metodic
Навчально-методичні посібники для педагогічних працівників	https://znayshov.com/
«Всеосвіта» національна освітня платформа	https://vseosvita.ua/
Журнал «Відкритий урок: розробки, технології, досвід» – всеукраїнське електронне педагогічне видання	https://urok.osvita.ua/
EdEra – українська студія онлайн-освіти	https://ed-era.com/
«Освіторія». Досліджує світові практики з метою переосмислення та реалізації	https://osvitoria.university/
Наукове і навчально-методичне забезпечення модернізації змісту освіти, процесу виховання, розвитку, соціалізації особистості	https://imzo.gov.ua/
Електронні версії підручників	https://pidruchnyk.com.ua/
Портал Нової української школи	https://nus.org.ua/

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

ТЕМА 1. СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мета: ознайомити здобувачі освіти з інноваціями в освіті, засвоїти пріоритетні принципи використання перспективних педагогічних технологій, навчитися застосовувати здобуті знання у практичній діяльності.

Ключові поняття: стратегія формування, стратегія розвитку, педагогічна інноватика, методика, технологія, педагогічна технологія.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ІЗ ТЕМИ

Аналіз педагогічних винаходів початку ХХ століття (момент інтенсивного насичення педагогічної теорії та практики новими ідеями) дали підстави для виділення ряду закономірностей, що О. Пехота визначає як дві полярні стратегії, у межах яких існують: стратегія формування та стратегія розвитку. Вирішальним фактором для виділення зазначених стратегій взаємодії в освітньому процесі визначається бачення ролі учня в процесі становлення його особистості та накопичення необхідного життєвого досвіду, до якого неодмінно належать також знання та вміння, які він отримує під час навчання.

Стратегією формування визначається наявна в системі освіти тенденція до педагогічного втручання ззовні у внутрішній світ школяра й нав'язування йому поглядів, що існують у суспільстві, системи цінностей, способів діяльності, критеріїв оцінювання результатів діяльності тощо. Історично стратегія формування відповідає викладеним Й. Гербартом порадам правильної організації навчання та виховання учнів. «Учитель

німецьких учителів» вважав необхідним і доречним жорстке управління діяльністю та поведінкою учнів. Добре відомі нам правила поведінки під час підготовки до уроку та на уроці: викласти на край стола потрібні на уроці книжки та зошити, правильно скласти руки, мовчати поки не надать право висловитись, у разі потреби, щоб отримати право висловитись потрібно підняти руку і чекати поки дозволять говорити.

За такого підходу провідними засобами організації освітнього процесу визначаються *засоби педагогічного впливу на особистість учня*.

Стратегією розвитку передбачається організація особливих міжособистісних стосунків у межах системи освіти, очікуваним результатом яких є всебічний розвиток особистісного потенціалу учня, його самоактуалізація. Стратегія розвитку об'єднує теорію та практику особистісно-орієнтованої освіти. Передбачається налагодження стосунків між учителем та учнем на основі взаємної поваги й шанобливого ставлення до особистості учня. Під час реалізації стратегії розвитку на основі даних діагностики особистих характеристик учня здійснюється подальше планування освітнього процесу. Результати виконання вчителем контрольної та діагностичної функцій стають основою для створення особистої програми розвитку кожного окремого учня з урахуванням притаманних йому особливостей. Логічним необхідним продовженням цього процесу є залучення школяра до різних видів самостійної навчально-пізнавальної діяльності з метою ефективного розвитку його здібностей, уподобань, формування комплексу знань, умінь, навичок. Практика реалізації стратегії розвитку достатньо повно репрезентується в досвіді представників педагогіки співпраці. Відомі педагоги-новатори кінця ХХ століття пропагували ідею, що в свідомості вчителя кожен учень має бути обов'язково здібним, слід лише розкрити його потенційні можливості, змусити повірити у свої сили, слід зробити акцент на заохоченні та залученні до навчальної діяльності. Освітній процес має будуватись на спільній праці вчителя і класу.

Технологія навчання виявляє гарантованість кінцевого результату і є проєктом майбутнього освітнього процесу. Мета, зміст і методика навчання – рівноправні компоненти методики навчання окремого предмета, а методика організації індивідуальної навчальної діяльності здобувачів освіти і методика контролю за ходом їх навчання – рівнем нижчі, ніж

описані раніше компоненти. Різниця між технологіями навчання і методиками навчання полягає у тому, що у технологіях представлені в більшій мірі процесуальний, кількісний і розрахунковий компоненти, у методиках – цільовий, змістовий, якісний і варіативно-орієнтувальний компоненти. Технологія навчання відрізняється від методики відтворюваністю, стійкістю результатів, відсутністю багатьох умов. Однак, поєднання технологій і методик призводить до того, що іноді методики входять до складу технологій, або ж, навпаки, ті чи інші технології – до складу методик навчання.

Педагогічна технологія – це цілісний алгоритм організації ефективного засвоєння знань, вироблення умінь, навичок, формування компетентностей, який характеризується оптимальною комбінацією змісту, прийомів, методів, форм та засобів забезпечує досягнення запланованих освітніх цілей.

Предмет педагогічної технології – це освітній процес.

Характерними ознаками педагогічної технології визначають: системність; комплексність; цілісність; науковість; концептуальність; розвивальний характер; структурованість; ієрархічність; логічність; алгоритмічність; наступність; варіативність і гнучкість; процесуальність; керуваність; діагностичність; передбачуваність; ефективність; оптимальність; відтворюваність.

На сучасному етапі розвитку освіти вчитель має використовувати у власній педагогічній практиці сучасні педагогічні технології, обов'язковими є вміння комбінувати продуктивні елементи освітніх технологій з метою створення модернізованих, удосконалених аналогів ефективних авторських освітніх технологій. Зміст професійної підготовки до розроблення та використання педагогічних технологій передбачає наявність умінь конструювати нові педагогічні технології. До системи професійних якостей вчителя обов'язково необхідно включити настанову на продуктивну педагогічну діяльність з використанням інноваційних методів, прийомів, підходів, технологій. Вчитель повинен демонструвати прагнення підвищувати кваліфікацію з метою вирішення педагогічних функцій та задач на якісно високому рівні. Таким чином, педагогічна технологія представляє собою сучасні наукові підходи до визначення раціональних шляхів організації

освітнього процесу з акцентуванням уваги на оптимальному доборі системи принципів, методів та форм організації освітнього процесу.

Педагогічні технології спираються на чинні освітні парадигми, в межах яких розвиваються національні системи освіти, враховують чинні організаційні структури і форми організації освітнього процесу, що містяться в державних нормативних документах, освітніх стандартах тощо.

Педагогічні технології відповідають обраним стратегіям розвитку національного освітнього простору з урахуванням знань закономірностей та перспектив розвитку системи «педагог – середовище – учень». Завдяки педагогічній технології відкривається можливість враховувати умови організації навчання: специфічні особистісні характеристики учнів, зміст освіти, необхідність забезпечення індивідуального, групового, колективного, масового навчання тощо.

Структура педагогічної технології відповідає наступним ознакам:

- має системний деталізований опис цілей, що фокусують діяльність педагога на реалізацію конкретних ідей, принципів, теорій, концепцій;
- містить поетапне проектування способу досягнення мети, де кількість етапів та методів педагогічного впливу, що використовуються на кожному з етапів, визначається об'єктивною необхідністю для забезпечення досягнення прогнозованого результату;
- забезпечує універсальність педагогічної системи, що реалізується в уніфікованому характері, що й забезпечує її придатність до відтворення;
- гарантує заплановані результати;
- містить механізми поточного контролю, що створює можливості оцінювати проміжні результати на кожному з виділених етапів досягнення мети;
- забезпечує оптимальність застосування ресурсів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: підручник. Київ: Академвидав, 2012. 352 с.
2. Дубята С. Педагогічні технології в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

3. Лаппо В.В. Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 360 с.
4. Освітні технології: навчально-методичний посібник для здобувачів освіти освітнього ступеня «бакалавр», «магістр» / уклад.: Г.Ф. Пономарьова, С.Б. Беляєв, О.О. Бабакіна, В.А. Литвин. Харків: Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. 2023. 266 с.
5. Федорчук В. Педагогічні технології в початковій школі. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2014. 268 с.
6. Федорчук В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Беляєв С. Професійна підготовка майбутніх учителів до розробки і використання педагогічних технологій: монографія. Харків: Видавець СПД-ФО Захаренко В.В., 2019. 410 с.
2. Лобода О. Теоретичні аспекти використання педагогічних технологій у початковій школі. *Матеріали конференцій МЦНД*. Чернігів, 2023. С. 174-176. URL: <https://archive.mcmd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/565>
3. Нестеренко С. Поняття «педагогічної технології» у парадигмі освітньої діяльності. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*. 2021. Вип. 2. С. 27-35. URL: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2021-PP-2-27-35>
4. Вінтоняк О., Степаненко О., Чикалова Т. Досвід використання інноваційних технологій у початковій школі. *Перспективи та інновації науки*. 2021. № 4 (4). С. 96-105.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

План

I. З'ясування теоретичних питань практичного заняття.

1. Основні вектори модернізації початкової освіти.
2. Поняття «педагогічна технологія» та її основні риси.
3. Особливості інноваційної діяльності, класифікація інновацій у початковій освіті.

II. Обговорення проблемних питань теми:

- Назвіть завдання педагогічної технології.

- Як можна сформулювати провідну тенденцію розвитку освітніх технологій на сучасному етапі?
- Назвіть основні структурні елементи педагогічної технології.
- Визначте переваги впровадження педагогічних технологій у порівнянні з традиційними підходами до організації освітнього процесу.
- У чому різниця між стратегією формування та стратегією розвитку в організації міжособистісного спілкування в освітньому процесі з точки зору сучасної педагогічної теорії та практики?
- Здійсніть аналіз понять «методика» і «технологія».

III. Розв'язання практичних питань:

- Здійсніть порівняльну характеристику альтернативних педагогічних технологій «Вальдорфська педагогіка», «Школа успіху і радості». Визначте їх переваги та недоліки у порівнянні з традиційною класно-урочною системою організації освітнього процесу.
- Проаналізуйте стан розвитку ідей організації педагогічної взаємодії і визначте до якої стратегії слід віднести сучасну практику організації освітнього процесу в Україні.

IV. Рефлексія. Здобувачам пропонується по черзі за принципом прийому «Мікрофон» назвати 2 факти, продовживши відповідні фрази, – «я не знав...», «тепер я знаю...».

Тема 2.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НУШ

Мета: усвідомлення майбутніми педагогами сутності діяльнісного підходу як наскрізного підходу в освітньому процесі початкової школи та оволодіння стратегіями його практичної реалізації у роботі з молодшими школярами.

Ключові поняття: діяльність, діяльнісний підхід, розвиток, креативність, творчість, групова робота.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ІЗ ТЕМИ

Діяльнісний підхід – це метод навчання, завдяки якому дитина не отримує знання у готовому вигляді, а здобуває їх сама у процесі власної навчально-пізнавальної діяльності. Діти глибоко сприймають тонкощі навчального предмета, оволодівають методами його пізнання та різними способами розв’язування завдань. Одне з основних завдань – організувати освітній процес у такий спосіб, щоб, крім знаходження інформації, учні могли б опрацювати її та використовувати в різних життєвих ситуаціях. На заняттях потрібно вчити школярів самостійності, умінню створювати освітній продукт як результат спільної діяльності. Дитина повинна зрозуміти: мало про щось знати, потрібно ще вміло цим користуватися.

Одним із важливих завдань діяльнісного підходу є мотивація учнів до пізнання навколишнього світу, стимулювання їх до самоосвіти, виховання особистості з активною життєвою позицією. З огляду на це, освітній процес розуміється як сукупність різноманітних і взаємозумовлених видів діяльності усіх задіяних у ньому суб’єктів. Діяльнісний підхід спрямований на розвиток особистості, він забезпечує умови, завдяки яким відбувається трансформація зовнішньої предметної діяльності у внутрішню, тим самим сприяє особистісному зростанню учнів. Основна ідея ді-

яльнісного підходу полягає в тому, що нове знання не дається в готовому вигляді, в ході навчання створюються ситуації, які дають змогу відкрити, зрозуміти і прийняти його. У проектуванні й організації такого навчального процесу головна роль відводиться різноманітній і максимально самостійній активності його учасників, яка сприяє засвоєнню нового і перетворенню раніше вивченого.

У початковій школі реалізовувати діяльнісний підхід необхідно, виходячи з основних психолого-педагогічних засад, які лежать в його основі:

- в основу освітньої роботи покладається спеціально організована власна діяльність кожного учня, яка організовується в зоні його найближчого розвитку;
- процес здобуття знань забезпечується як результат власних пошуків дитини, навчальною діяльністю якої керує учитель;
- педагог приходить у клас не з готовими відповідями, а з питаннями, які треба розв'язати у спільній діяльності;
- зовнішня мотивація учнів до навчання замінюється процесом запуску внутрішньої мотивації дитини, стимулюванням бажання вчитися, ставити цілі, шукати шляхи та методи самонавчання, умінням себе контролювати, корегувати, оцінювати. Ефективна навчальна праця учня починається тоді, коли він сам захоче пізнавати, виявити власну активність;
- учень виступає як суб'єкт освіти;
- ставлячи за мету розвиток особистості дитини, педагоги орієнтуються не лише на засвоєння ЗУНів, а й на формування узагальнених навчальних дій, розвиток уміння вчитися як головна фундаментальна компетентність, яка дає змогу розвинути всі інші.

Часто спостерігаються випадки, коли вчитель чітко і доступно роз'яснив новий матеріал, а на наступному уроці чимало дітей не можуть його навіть відтворити. Одна з важливих причин такого стану справ – неформованість узагальнених способів дій, невміння вчитися самостійно. Учень стихійно намагається запам'ятати частини тексту і навіть не робить спроб зрозуміти логіку навчального матеріалу, та й не може цього зробити тому, що навчально-пізнавальна діяльність у нього не сформована як

така. Вчителі, на жаль, не приділяють цьому належної уваги. Тому організація навчально-виховного процесу з наголосом на формування, постійне вдосконалення власної самостійної навчально-пізнавальної діяльності учня – це надійний, ефективний шлях до покращення якості й результативності освіти. Учитель має створити умови для розвитку бажання вчитися, усвідомлення змісту діяльності, використання узагальнених способів дій, необхідних для осмислення теми, застосування знань у стандартних і нестандартних ситуаціях, виявлення таких вольових якостей у роботі, як наполегливості, цілеспрямованості. У спеціально створених педагогічних умовах учень повинен навчатися сам, адже навчально-пізнавальна діяльність – це самокерована діяльність учня з розв’язання особисто значущих проблем. Якщо в результаті такої діяльності досягнуто запланованого результату – діяльність була реалізована правильно, якщо результату немає – навчальне заняття було малоефективним.

Одним із прикладів конкретної реалізації діяльнісного підходу до навчання молодших школярів є проблемне вивчення матеріалу. Принцип діяльності полягає в тому, що учень, отримуючи знання не в готовому вигляді а, добуваючи їх сам, усвідомлює при цьому зміст і форми своєї навчальної діяльності, розуміє і приймає систему її норм, активно бере участь в їх удосконаленні, що сприяє активному, успішному формуванню його загальнокультурних і діяльнісних здібностей. Потрапляючи в проблемну ситуацію, діти самі шукають з неї вихід. Функція вчителя носить лише направляючий і корегуючий характер. Значна частина педагогів вмотивовують діяльність учнів шляхом створення проблемної ситуації, постановки проблемного завдання або завдання, на яке однозначної відповіді в учнів немає. В результаті проблемного навчання підвищується емоційний відгук школярів на процес пізнання, мотивація навчальної діяльності, інтерес до оволодіння новими знаннями, вміннями їх практичного застосування. Все це сприяє розвитку творчих здібностей молодших школярів, вміння формулювати і висловлювати свою точку зору, активізує мислення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Біла книга. Діяльнісний підхід у школі. Дослідження інтегрованих педагогів, що ґрунтуються на ігровому діяльнісному підході та сприяють всебічному розвитку дітей початкової школи. The Lego Foundation. 2019. 39 с.

2. Біла книга. Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів/ Дж.М. Зош, Е.Дж. Хопкінз, Х. Дженсен та ін. Київ: The LEGO Foundation, 2017. 40 с.
3. Біла книга. Фасилітація гри: мистецтво та наука про залучення дітей дошкільного віку до навчання через гру / Х. Дженсен, А. Пайл, Дж. М. Зош та ін. Київ: The LEGO Foundation, 2019. 44 с.
4. Гра по-новому, навчання по-іншому : методичний посібник / упоряд. О. Рома. Київ: The LEGO Foundation, 2018. 44 с.
5. Збірка ігрових активностей «RIGHT TO PLAY». Київ: The LEGO Foundation, 2021. 244 с.
6. Нова українська школа: poradnik dla vchitelya / за заг. ред Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn-posbniki/dlyapedagogchnik-pratsvnikv/navchalno-metodichniy-posbnik-nova-ukrainska-shkola-poradnik-dlyavchitelya-avt-shiyan-r-b-sofy-n-3-onoprko-o-v-naydayu-m-pristnska-m-s-bolshakova--o-zazagalnoyu-redaktsyu-n-m-bbk-doktora-pednauk-profesora-dysnogo-chlena-napn-ukrani/>

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вакарін С.І. Нова українська школа: Дидактичні основи STREAM-освіти в початковій школі: навчально-методичний посіб. Київ: Саміт-книга, 2021. 144 с. URL: https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn-posbniki/dlya-pedagogchnik-pratsvnikv/navchalnometodichniy-posbnik-nova-ukrainska-shkola-didaktichn-osnovi-stream-osvti-v-pochatkovy-shkolavt-vakarn-s_1/
2. Венгловська О.А., Елькін О.Б., Марущенко О.А., Федоренко О.Ф. Упровадження компонентів розвитку емоційного інтелекту в учнівства: практичний poradnik педагогам закладів загальної середньої освіти. Київ: УІРО, 2023. 18 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

І. З'ясування теоретичних питань практичного заняття.

1. Діяльнісний підхід в освіті.
2. Дієві інструменти діяльнісного підходу в початковій школі.
3. Інтерактивні методи навчання як форма організації групової роботи в початкових класах.
4. Дослідницько-експериментальна діяльність як механізм реалізації діяльнісного підходу в освіті.

ІІ. Обговорення проблемних питань теми:

- Висловіть думку на тему: «Роль дослідницької діяльності в освітньому просторі початкової школи».
- Обґрунтуйте значущість діяльнісного підходу у формуванні цілісної особистості.
- Опишіть характеристики діяльнісного підходу: значуща, соціальна, активна, мотивуюча, радісна.
- Схарактеризувати ефективні практики ігрового та діяльнісного навчання, зокрема, з наборами LEGO Play Box.
- Визначіть взаємозв'язок характеристик діяльнісного підходу і сфер розвитку дитини.

III. Розв'язання практичних питань:

- Підберіть у командах власну вправу на привітання, щоденні новини, групову взаємодію для ранкової зустрічі за темою.
- Придумайте актуальну, цікаву, на їхню думку, для дітей тему дня / тижня. Кожен учасник команди має створити добірку завдань до визначеної теми дня / тижня.
- Придумайте та оформіть 3 вправи з капелюхом на розвиток креативності у дітей.

IV. Рефлексія. «Три-два- один»

- Три факти, які були новими, цікавими, несподіваними на уроці.
- Два факти, які здалися нецікавими, некорисними або вже відомі.
- Один факт, який хотілося б вивчити детально, поглибити знання про нього.

Тема 3.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИКИ АКТИВІЗАЦІЇ КРЕАТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Мета: забезпечити засвоєння здобувачами основних положень ігрових технологій навчання; розвивати вміння аналізувати, зіставляти, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; сприяти формуванню професійних умінь та якостей.

Ключові поняття: гра, ігрова діяльність, ігрові технології, активне навчання, дидактичні ігри, творчі ігри.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ІЗ ТЕМИ

Навчальні ігри є синтезом релаксопедичних підходів (зняття бар'єрів, психологічної скутості) й імітаційних проблемних ситуацій, зокрема конфліктних, у яких учасники виконують відведені їм соціальні ролі відповідно до поставленої мети. Широко практикуються пізнавальні імітаційні ігри та ігри пошукового характеру, результатом яких повинні бути реальні проекти перетворень, дослідження і висновки зі спірних проблем. Безпосереднє емоційне заглиблення у ситуацію, змагання і колективізм у пошуку кращих рішень, можливість широкого варіювання ситуацій, оволодіння новими методиками безпосередньо в модельованій діяльності, у процесі ділового спілкування, тренування інтуїції і фантазії, розвиток імпровізаційних можливостей і уміння швидко реагувати на зміну обставин, зробили метод навчальних ігор дуже популярним. Однак, через обмеження часу здебільшого використовуються окремі ігрові ситуації чи фрагменти.

У грі відбувається творче опрацювання пережитих вражень, комбінування їх і побудова нової реальності, яка відповідає запитам і захопленням людини. Людина піднімається над своєю щоденною поведінкою.

Дослідники ігрової діяльності класифікували дитячі ігри за кількома критеріями.

Види класифікацій дитячих ігор

Критерії класифікації	Види ігор
За метою і формою	Навчальні, розважальні, рухомі, ігри-забави, ігри-заняття, музично-дидактичні, хороводні, народні, етнографічні
За змістом	Сюжетно-рольові, ігри-драматизації, ігри за літературними сюжетами, режисерські, словесні, театралізовані, спортивні, дидактичні
За матеріалом	Ігри на наочній основі (з предметами, іграшками, картинками, музичним інструментом, лото, доміно, настільно-друковані тощо), словесні
За способом організації	Колективні, групові, індивідуальні, парні, ініціативні, самостійні, стимульовані, творчі
За структурою ігрової діяльності	Ігри за правилами: дидактичні, інтелектуальні, рухомі, спортивні, хороводні та інші; творчі ігри: рольові, сюжетно-рольові, ігри-драматизації, ігри-інсценізації, ігри-фантазування, конструкторські ігри

Використовуючи гру як важливий навчально-виховний чинник необхідно дотримуватися таких психолого-педагогічних умов:

1. Визначення творчого потенціалу гри, що передбачає з'ясування її доцільності для певного періоду розвитку особистості, колективу класу; з'ясування чітких показників якостей особистості, на розвиток яких спрямована гра.
2. Визначення місця (клас, школа, пришкольний майданчик тощо) і часу проведення, кількості учасників (весь клас, мікрогрупи тощо), які залежать від умов проведення та характеру гри.
3. Забезпечення психологічної комфортності і природності гри. Вона має бути бажаною, зручною і приємною для учасників. Важливо, щоб

гра була органічно пов'язана з тематичним періодом чи змістом попередніх форм роботи, уникала невмотивованих ситуацій. Доцільно при цьому подбати про творчу післядію, нову гру чи іншу форму роботи. Наприклад, для інсценованої розповіді експромту післядією може бути конкурс на кращий текст.

4. Урахування вікових та анатомо-фізіологічних особливостей учасників гри. Вона передбачає попередню діагностику рівня сформованості відповідних компетенцій дітей, що стануть учасниками гри.
5. Захист людської гідності, морального самопочуття кожного учасника передбачає зіставлення емоційної сили гри з денним режимом учнів, моральною ситуацією в колективі.
6. Визначення місця вчителя під час проведення гри. Роль і місце вчителя будуть змінюватися залежно від рівня сформованості особистісних якостей учасників гри, їх віку та часу, відведеного на спільну діяльність. Якщо на початку співпраці з дітьми вчитель є керівником, інструктором, суддею, то поступово він повинен ставати радником або навіть спостерігачем. Хоча можливі ситуації, за яких педагог змушений змінити рольову позицію і знову взяти керівництво грою на себе.
7. Цілеспрямоване поширення прав учасників гри. Вони стосуються вибору гри (її назви, сюжету), зміни умов гри, її модернізації, вироблення нового змісту. Вищим проявом розвитку творчої активності учнів є бажання створити власну гру. Урахування цих особливостей потребує від учителя постійного контролю за процесом створення, проведення і аналізу ігрової навчальної діяльності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гільберг Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Генеза. 2019. 256 с.
2. Гільберг Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Генеза. 2020. 240 с.
3. Гра по-новому, навчання по-іншому: методичний посібник / упорядник О. Рома. The Lego Foundation. 2018. 44 с.
4. Інноваційні освітні технології. Навчально-методичний посібник / упорядник Л.М. Прокопів. Івано-Франківськ. 2020. 172 с.

5. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л.З. Ребухи. Тернопіль: ЗУНУ. 2022. 143 с.
6. Right to play. Збірка ігрових активностей URL: <http://surl.li/tyailv>
7. Копосов П.Г. Нова українська школа: дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1-2 класів: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Фабула». 2021. 160 с.
8. Шість цеглинок в освітньому просторі школи: методичний посібник / упорядник О. Рома. The Lego Foundation. 2018. 32 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Панчук О.С. Дидактичні ігри та тренінгові вправи на уроках основ здоров'я. *Дидактичні ігри*. Вінниця. 2018.
2. Хом'як О. Міськова Н. Максимчук Н. Особливості застосування ігрових технологій на уроках «Я досліджую світ» у початкових класах НУШ. *Вісник науки та освіти*. 2023. №11 (17). С. 1206-1220. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/7863/7907>
3. Сухопара І., Тимощук М. Особливості застосування технології едьютейнмент на уроках «Я досліджую світ». *Молодий вчений*. 2021. № 10 (98). С. 73-77. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2365>
4. Романенко Л., Романенко К., Ратушна А. Організація методичного супроводу застосування ігрових технологій на уроках «Я досліджую світ» у 3 класі *Молодий вчений*. 2021. № 10 (98). С. 282-285. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3098>
5. Сухопара І., Турлай О. Ігрові технології проведення дистанційних уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 13 (27). С. 656-668.
6. Дзятківська Г. Ігрові технології навчання в початковій школі : особливості використання. *Магістерський науковий вісник*. 2015. № 23. С. 141-146.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

І. З'ясування теоретичних питань практичного заняття.

1. Використання ігрових форм роботи в освітньому процесі початкової школи.
2. Психолого-педагогічні особливості взаємодії навчальної та ігрової діяльності.
3. Класифікація ігор в системі активного навчання.

4. Дидактичні особливості використання різних видів навчально-пізнавальних ігор.

II. Обговорення проблемних питань теми:

- Розкрийте етапи застосування дидактичних ігор.
- Охарактеризуйте складові дидактичної гри.
- Доведіть доцільність використання ігрових форм роботи у навчальній діяльності молодших школярів.
- Назвіть позитивні сторони використання інтелектуальних ігор в навчанні молодших школярів.
- Наведіть приклади творчих ігор, які можна використовувати на уроках «Я досліджую світ».
- Доведіть доцільність використання казок на уроках «Я досліджую світ».

III. Розв'язання практичних питань:

- Доберіть ігрові завдання уроку «Я досліджую світ» (клас, тема на вибір).
- Складіть проєкт уроку з використанням елементів ігрової діяльності.
- Розробіть технологію введення гри в освітній процес за наступним алгоритмом:
  - місце гри у структурі уроку (на якому етапі проводиться – повторення вивченого, вивчення нового матеріалу, закріплення);
  - освітня мета ігрової діяльності (мета вчителя), ігрова мета школярів;
  - вид гри (за дидактичним навантаженням і формою проведення);
  - склад учасників, розподіл на команди, розподіл ролей;
  - хід гри, можлива корекція з боку педагога;
  - обговорення результатів, оцінювання (хто оцінює, участь у цьому вчителя).
- Запропонуйте 5 завдань з використанням конструкторів Lego.

IV. Рефлексія. Здобувачам пропонується по черзі за принципом прийому «Мікрофон» назвати 2 факти, продовживши відповідні фрази, – «я не знав...», «тепер я знаю...».

Тема 4.

ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»: СУТНІСТЬ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Мета: підготовка здобувачів вищої освіти до використання проєктних технологій у майбутній професійній діяльності.

Ключові поняття: проєктна діяльність, проєкт, дослідження, самостійна діяльність, проблемні методи.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ІЗ ТЕМИ

Метод проєктів завжди зорієнтований на самостійну діяльність учнів, яка реалізується як в індивідуальній, так і в груповій роботі та завжди передбачає розв'язання проблеми. З одного боку використання сукупності різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – необхідність інтегрування знань, уміння використовувати знання з різних галузей науки, техніки тощо. Метод проєктів передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих по своїй суті.

Зазначимо, що поняття «метод проєктів» увійшло в практику з 20-х років ХХ століття. Також він мав назву «метод проблем» і розкривався відповідно до ідей гуманістичного напрямку у філософії та освіті, що були розроблені американськими педагогами Дж. Дьюї та В. Кілпатриком.

В основі методу проєктів лежить розвиток пізнавальних навичок учнів творчого мислення, вміння самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі. Школяр стає активним, зацікавленим, рівноправним учасником навчання. Відбувається поступовий відхід від стандартного мислення, що підносить на якісно новий рівень всю систему організації процесу навчання. Проєктний метод може знайти застосування на будь-яких етапах навчання, в роботі з учнями різного віку, здібностей і при вивченні матеріалу різного ступеня складності. Така робота на уроці і в позаурочний час має велике освітнє і виховне значення. Метод проєктів надає вчителю широкі можливості для зміни традиційних підходів до змісту, форм і методів навчальної діяльності.

Проектне навчання є альтернативою традиційній системі навчання, яка має своїм результатом високий рівень академічних знань. Це зумовлено тим, що шаблонне навчання дає лише досвід розв'язання типових завдань, але не забезпечує належних умов для розвитку творчого самостійного мислення. У свою чергу, навчальне проектування орієнтується на розвиток індивідуальної навчально-пізнавальної діяльності суб'єктів навчання.

Метою методу проектів є створення умов, за яких учні самостійно й охоче отримують знання з різних джерел, вчать користуватися ними (знаннями) для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; удосконалюють комунікативні вміння, працюючи в різних групах; розвивають дослідницькі вміння та аналітичне мислення.

Основними вимогами до використання методу проектів є:

- наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), розв'язання якої потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку; практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів;
- самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;
- структурування змістової частини проекту (із зазначенням поетапних результатів);
- використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження;
- обговорення способів оформлення кінцевих результатів;
- збір, систематизація та аналіз отриманих даних;
- підбиття підсумків, оформлення результатів, їх презентація; висновки, висунення нових проблем дослідження.

Загальні поради до структури проекту

1. Підготовка. Визначення теми і мети проекту.
2. Планування: визначення джерел, засобів збору, методів аналізу інформації, засобів представлення результатів; установа критеріїв оцінки результату.
3. Збір інформації (спостереження, робота з літературою, анкетування, експеримент).

4. Аналіз інформації, формування висновків.
5. Захист проєкту та колективний аналіз. Участь дітей в оцінці проєкту.

Етапи роботи над проєктом

I етап

Вибір напрямку і формування назви проєкту: узагальнена назва проблеми, визначення кола питань; виділення загального напрямку або пріоритетних (окремих) напрямів, оформлених у підпроєкти. Визначають напрям і формують назву проєкту всі члени колективу – і педагоги, й учні.

II етап Розділи проєкту

1. Актуальність, необхідність, значущість обраного напрямку (чому саме цей).
2. Мета і завдання проєкту:
  - а) довготривалі:
    - створення чогось нового (за структурою, підходами, концепцією навчально-виховного процесу);
    - нові технології, методики;
    - можлива розробка дослідження за проєктом;
    - визначення очікуваних результатів;
    - планування «продукту» в результаті виконання програми;
  - б) короткотривалі – визначення конкретної мети, завдань на певний період.
3. Визначення етапів реалізації проєкту:
  - а) зазначаються терміни початку і закінчення проєкту;
  - б) закінчення проєкту визначається етапністю його реалізації.
4. Механізм реалізації проєкту. Пояснення: «Як? Яким чином? За допомогою яких засобів буде реалізовано проєкт?» Плани апробації конкретних справ, акцій, заходів згідно з визначеними етапами.
5. Обов'язки та відповідальність учасників реалізації проєкту.
6. Очікувані результати: які конкретні результати очікуєте одержати на кожному етапі і після завершення проєкту?
7. Оцінка й самооцінка проєкту: коли та з якою періодичністю буде оцінюватися виконання проєкту; хто візьме участь в оцінюванні – самі

учасники, експерти; які форми контролю (самоконтролю) й оцінювання (самооцінювання); у якій формі буде подано інформацію про хід проєкту (звіт, конкретні матеріали, розробки, нові проєкти тощо).

III етап Презентація

Вона може бути представлена:

- у вигляді постера (плаката), на якому автори в оригінальній формі подають добірки матеріалів;
- як усна презентація, що поєднується з оформленням постера.

IV етап

Цей етап включає дискусії, обговорення результатів проєкту після його захисту, поради та коментарі вчителя, груповий аналіз роботи та самоконтроль учасників

Типи проєктів

З огляду на різні підходи до класифікації проєктів у педагогічній літературі, пропонуємо розрізнити їх за цілою низкою параметрів:

- складом учасників проєктної діяльності: на індивідуальні, колективні (парні, групові);
- характером партнерських взаємодій між учасниками проєктної діяльності: кооперативні, змагальні, конкурсні;
- рівнем реалізації міжпредметних зв'язків: монопредметні, міжпредметні, надпредметні;
- характером координації проєкту: безпосередній, прихований;
- тривалістю: короткі, середньої тривалості, тривалі;
- метою і характером проєктної діяльності: інформаційні, ознайомлювальні, пригодницькі, мистецькі, науково-пошукові, дослідницькі, конструкційні тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гільберг Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Генеза. 2019. 256 с.
2. Гільберг Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Генеза. 2020. 240 с.

3. Даніліна І.В. Навчальні проекти в початковій школі. 1 клас. Харків: Вид. група «Основа». 2016. 160 с.
4. Дубята С.М. Педагогічні технології в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького. 2015. 160 с.
5. Ковальчук О.В. Метод проектів як засіб розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. Вип. 23. С. 370-373
6. Шумілова І.Ф. Новітні технології викладання освітніх галузей у початковій школі. Новітні технології викладання освітніх галузей у початковій школі : навчальний посібник. Одеса : Олді+, 2023. 248 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Groshovenko O, Zhovnich O., Koval T. Використання технології проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2022. P. 87-95. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-63-87-95>
2. Мартинець Л.А. Проектна діяльність у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 3 (34). С. 10–13.
3. Купчак С. Особливості реалізації проектної технології навчання в початковій школі. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2018. № 63. С. 95-98.
4. Організація проектної діяльності екологічного спрямування в початковій школі: навчально-методичний посібник / упорядники: О.В. Коваль, О.Ф. Карпенко. Чернівці: Десна Поліграф. 2020. 96 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

І. З'ясування теоретичних питань практичного заняття.

1. Становлення технології проектної діяльності в сучасному освітньому просторі.
2. Вимоги до технології проектної діяльності.
3. Класифікація проектів. Види проектів та їх застосування.

II. Обговорення проблемних питань теми:

- Які компетентності дозволяє розвивати учням проєктна діяльність?
- Сформулюйте правила успішної роботи учнів під час виконання проєкту.
- Порівняйте основні параметри традиційного навчання та методу проєктів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Результати зафіксуйте у таблиці.

Основні параметри знань	Традиційне навчання	Метод проєктів
Мотивація засвоєння		
Пізнавальні потреби, інтереси		
Роль учителя		
Роль учнів		
Узгодженість навчання з практичними потребами		

III. Розв'язання практичних питань:

Підготуйте матеріали для розробки проєкту учнями початкової школи на одну із запропонованих тем:

1. «Птахи у довкіллі».
2. «Таємниці води».
3. «Спостереження за домашніми улюбленцями».
4. «Чи виросте з кісточки дерево?»
5. «Загадки неживої природи».

IV. Рефлексія. «Три-два- один»

- Три факти, які були новими, цікавими, несподіваними на уроці.
- Два факти, які здалися нецікавими, некорисними або вже відомі.
- Один факт, який хотілося б вивчити детально, поглибити знання про нього.

Тема 5.

ТЕХНОЛОГІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Мета: ознайомлення здобувачів освіти з різноманітними педагогічними прийомами, які спонукають учнів до дослідницької творчої активності, створюють умови для усвідомлення ними матеріалу, узагальнення одержаних знань.

Ключові поняття: рефлексивність, усвідомленість, самостійність, критичне мислення, «мозковий штурм», «групування», «Джигсоу», «Діаграма Вена», «Сенкан», проблемне навчання, евристична бесіда, проблемна ситуація.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ІЗ ТЕМИ

Однією з перспективних педагогічних технологій у НУШ є технології розвитку критичного мислення. Спільним для поглядів щодо визначення змісту поняття «критичне мислення» є те, що критичне мислення розглядають як багаторівневий процес, до того ж розглядають його комплексно (з урахуванням педагогічного, методичного, когнітивного та філософського та ін. аспектів).

Так, М. Бохан у філософському аспекті, зауважує, що під цим поняттям розуміють уміння логічно мислити, аргументувати, аналітично дискутувати та правильно висловлювати свою думку. Відповідно до педагогічного аспекту критичність розглядається як усвідомлений контроль над процесом інтелектуальної діяльності, під час якого відбувається оцінювання роботи, думок, вироблених гіпотез, шляхів їх доведення тощо.

Технології розвитку критичного мислення пропонують сучасному вчителю НУШ набір конкретних методичних прийомів, які потрібні для використання на різних рівнях освіти, в різних предметних галузях, видах та формах роботи. Їх перевагою є орієнтація не на запам'ятовування, а на осмислений творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми перед молодшими школярами та її креативне розв'язання. Технології ро-

звітку критичного мислення здобувачів початкової освіти сприяють розв'язанню: освітньої мотивації (підвищення когнітивного інтересу під час вивчення природничої освітньої галузі та активного сприйняття навчального матеріалу на уроках «Я досліджую світ»); інформаційної грамотності (розвиток здатності до самостійної аналітичної та оцінювальної роботи з природничою інформацією будь-якої складності); культури мовлення (формування навичок написання текстів різних жанрів); соціальної компетентності (формування соціальної впевненості, комунікативних навичок та відповідальності за власні знання).

Застосування технологій розвитку критичного мислення молодших школярів сприяє розвитку особистості та відображається через основні характеристики учня, який мислить критично.

Під час розвитку критичного мислення в молодших школярів у НУШ не слід забувати про право учнів робити помилки, бо для вчителя помилка дитини – це можливість побачити, у чому в неї в конкретний момент є певні труднощі; якщо дитина сама виправила свою помилку, то вона заслуговує відмінної оцінки. Допомогти у цьому можуть «тонкі» та «товсті» запитання вчителя. «Тонкі» (закриті) запитання – це запитання, що вимагають конкретної відповіді з одного або двох слів (Хто? Що? Коли? Де? Чи правильно? Може...? Буде...? Чи згодні Ви...?). «Товсті» (відкриті) запитання – це запитання, що не мають однозначної відповіді, вимагають роздумів, залучення додаткових знань, уміння аналізувати (наприклад: Як пояснити, чому...? У чому відмінність...? Що буде, якщо...? Що, якщо...? У чому причина...? Які наслідки...?). Під час вивчення інноваційного курсу «Я досліджую світ» варто звернути увагу на наступні технології та методи розвитку критичного мислення молодших школярів «Асоціативний куш» використовується для «занурення» в тему, яка буде розглядатися в подальшому, спонукає учнів думати вільно та відкрито стосовно певного предмета, образу, теми, включаючи почуття, емоції, ставлення. Стимулює нелінійну форму мислення – асоціативне мислення.

«Мозкова атака» застосовується задля збирання якомога більшої кількості ідей, звільнивши учасників обговорення від інерції мислення та стереотипів. Використовується з метою продукування найбільшої кількості ідей щодо вирішення певної проблеми. Мозкову атаку можна про-

водити фронтально з усім класом, коли ідеї записує вчитель на дошці (перевага цього способу – заощадження часу на уроці); індивідуально, у парах, групах.

«Брейнстормінг» – це технологія генерації ідей. Вона охоплює чотири етапи:

1. Пошук ідей (у кожного учня має бути аркуш паперу та ручка, щоб записувати свої ідеї, якщо вони не зможуть їх озвучити).
2. Запис ідей (усі ідеї записуються на картках, які вчитель (модератор брейнстормінгу) розміщує їх на дошці (у всіх перед очима).
3. Оцінка ідей (спочатку потрібно позбутися усього нездійсненого, що висловили учні (відновити значну кількість тварин, що перебувають на межі зникнення за 1-2 дні тощо). І у вас залишиться перелік лише перспективних ідей стосовно теми уроку чи проблемної ситуації).
4. Розвиток ідей (навіть найвдаліші ідеї учнів та вчителя нічого не варті, якщо вони не будуть реалізовані під час уроку чи в позаурочній діяльності. Під час оцінювання вчитель визначає разом з учнями, які ідеї будуть розвивати під час навчання. Призначте відповідальну особу та занотуйте, які кроки потрібно зробити, щоб втілити ідею та знайти рішення).

«Майндмепінг» будується на результатах брейнстормінгу. Кінцевий результат – діаграма зв'язків – відображає графічний опис думок та їх поєднань. Вагомо, що молодші школярі навчаються логічно вибудовувати свої думки та відображати у карті причинно-наслідкові зв'язки між об'єктами природи тощо. Брейнрайтинг відрізняється від брейнстормінгу тим, що молодші школярі не представляють свої ідеї перед групою усно, а записують їх стосовно запропонованої теми чи ситуації на листках. Оцінювання ідей на уроці можна робити анонімно: ідеї учнів розміщують на дошці, а кольоровими стікерами всі діти підтримують ту ідею, яка їм найбільше сподобалась. Брейнсвормінг передбачає запис ідеї самостійно учнями або колективно (цього разу на стікерах), тоді всі ліплять свої листки на стіну чи на дошку. Після цього всі пропозиції сортуються. Модератор не потрібен. Якщо кілька разів поспіль застосовувати на уроках таку технологію, то процес генерації ідей із різними невеликими група-

ми сприятиме тому, що молодші школярі будуть здатні віднайти правильне рішення у будь-якій нестандартній ситуації.

«Діаграму Венна» використовують задля того, щоб навчити учнів здійснювати порівняльний аналіз з обов'язковим синтезом його результатів. У процесі їх використання учитель називає підтеми, проблеми тощо, які необхідно проаналізувати в процесі розкриття теми (їх буває 2-3). Інформацію, що стосується конкретної проблеми, заносять в окреме коло (квадрат), а в спільну частину записують інформацію, що є спільною та стосується всіх виокремлених складників проблеми або ж теми.

«Запитання до автора» спрямовані на формування вмінь формулювати запитання й шукати відповіді на них у тексті. Робота молодших школярів будується за такими етапами:

- 1) виявлення складних для розуміння учнями фрагментів тексту;
- 2) планування зупинок під час читання тексту, робота над змістом частин;
- 3) формулювання запитань для кожної зупинки;
- 4) формулювання учнями своїх запитань та пошуки відповіді на них у тексті.

«Дерево рішень» допомагає молодшим школярам проаналізувати та краще зрозуміти механізми прийняття складних рішень. Для роботи обирають проблему, що може мати декілька варіантів розв'язання (3-4). Кожна група отримує аркуш паперу зі схемою. Після заповнення таблиці групи презентують результати роботи, графу «Висновок» закривають. Коли всі групи ознайомили клас зі своїми аргументами «за» і «проти», дітям пропонується передбачити висновки кожної і груп, які потім звіряються з написаними на схемах. Найдоцільніше використовувати під час роботи в групах, зокрема в 3 та 4 класах.

«Бортовий журнал» – спосіб ведення робочого конспекту: інформація фіксується за допомогою ключових слів, коротких словосполучень чи речень, умовиводів, графічних схем та моделей, запитань. Частинами «бортового журналу» можуть бути запропоновані вчителем ключові поняття теми, вислови, цитати, визначення тощо. Важливо, щоб учитель надавав дітям зразки правильного ведення конспекту, в якому учні з легкістю знаходять усе необхідне.

«Збережи останнє слово за мною» – метод, який передбачає те, що учні попередньо готують запитання, які записують на окремих аркушах, відповіді – на звороті. У подальшій роботі учень, що розпочав обговорення твору чи сформулював запитання, передає естафету обговорення іншому. Після повного обговорення слово повертається до того, хто розпочинав або озвучував запитання; він підбиває підсумок або зачитує свою відповідь. Таким чином, молодший школяр отримує право підсумувати, погодившись чи заперечивши те, що говорили інші, доводячи свою думку. Обговорення припиняється. Усі означені кроки діяльності допомагають учням, не впевненим у собі, почуватися впевненими й переконаними у своєму праві на власну думку, оцінці судження та припущення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальчук О., Гудима Н., Мелекесцева Н. Інноваційна технологія case study як засіб реалізації діяльнісного підходу у формуванні соціальної і комунікативної компетентностей здобувачів початкової освіти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія. Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2023. Вип. 64. С. 94-103.
2. Ковальчук О.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до розвитку комунікативної компетентності молодших школярів засобами case study. *Науково-методичний супровід професійної підготовки педагогічних та керівних кадрів для Нової української школи*. Київ: Маріупольський державний університет, 2024. С. 138-160.
3. Розвиток критичного мислення молодших школярів в умовах Нової української школи: методичний посібник / автор-уклад. Н.Б. Ларіонова. Харків: «Друкарня Мадрид», 2019. 64 с.
4. Пометун О. Нова українська школа розвиток критичного мислення учнів початкової школи: навч.-метод посіб. Київ: Видавничий дім Освіта», 2020. 192 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білецька Л., Колток Л. Критичне мислення молодших школярів як психолого-педагогічний феномен. *Молодь і ринок*. 2019. С. 66-70. URL: https://www.researchgate.net/publication/337277828_KRITICNE_MISLENNIA_MOLODIH_SKOLARIV_AK_PSIHOLOGO-PEDAGOGICNIJ_FENOMEN
2. Грабовська М., Козир М. Уміння доводити власну думку в процесі розвитку критичного мислення молодших школярів. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2019. № 31. С. 46-53.
3. Мелекесцева, Н. Розвиток критичного мислення молодших школярів засобами сучасної української дитячої літератури. *Збірник наукових праць*. 2019. № 27. С. 380-386.

4. Філімонова Т. Використання технології проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/-vp/article/view/10832/10891>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

I. З'ясування теоретичних питань практичного заняття.

1. Концептуальні положення технології проблемного навчання.
2. Розвивальний потенціал case-study (кейс-технології) у формуванні ключових компетентностей здобувачів освіти.
3. Теоретичні засади технології розвитку критичного мислення.
4. Методологічні основи розвитку критичного мислення молодших школярів.

II. Обговорення проблемних питань теми:

- Розкрийте особливості організації розвитку критичного мислення на уроках «Я досліджую світ».
- Окресліть роль пошукових завдань як невід'ємної складової технології проблемного навчання.

III. Розв'язання практичних питань:

- Підготувати тези до дискусії на тему: «Можливості предмету «Я досліджую світ» для розвитку критичного мислення молодших школярів».
- Підготувати дослідницький пошуковий проєкт на тему: «Особливості використання проблемних ситуацій на уроках «Я досліджую світ».
- Підготувати індивідуальний дослідницький проєкт на тему: «Storytelling як ефективний метод розвитку критичного мислення молодших школярів в НУШ».
- Змоделювати фрагмент уроку: створення проблемної ситуації та її розв'язання в умовах організації навчального діалогу.

IV. Рефлексія. «Три-два- один»

- Три факти, які були новими, цікавими, несподіваними на уроці.
- Два факти, які здалися нецікавими, некорисними або вже відомі.
- Один факт, який хотілося б вивчити детально, поглибити знання про нього.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЗА ОСВІТНИМИ ГАЛУЗЯМИ

Тема 6. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Мета: удосконалення професійної компетентності здобувачів освіти з теоретичних і методичних основ навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Ключові поняття: інтеграція, інтегрований урок, компетентність, Державний стандарт початкової освіти, концепція НУШ, освітні галузі.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ІЗ ТЕМИ

Для реалізації принципів НУШ, зокрема інтегрованого і компетентнісного навчання, у початковій школі запроваджено інтегрований курс «Я досліджую світ». Курс інтегрує такі освітні галузі: природнича, громадянська та історична, соціальна і здоров'язберезувальна, технологічна, інформатична, мовно-літературна (частково), математична (частково).

Метою сучасного навчання є не озброєння учнів знаннями та їх накопиченням, а формування вміння діяти у життєвих ситуаціях. Тому учнів необхідно навчити різним видам діяльності, створити умови для розумового розвитку школярів, у ході чого зберігається психічне і фізичне здоров'я кожного учня, а також істотно підвищується якість навченості.

«Я досліджую світ» спрямований на розвиток множинних компетентностей:

- предметні компетентності, визначені Державним стандартом і типовими освітніми програмами;
- психосоціальні компетентності, визначені переліком ЮНІСЕФ і ЮНЕСКО (когнітивні, інструментальні, індивідуальні, соціальні);
- ключові компетентності з переліку ЄС: грамотність (частково), мовна (частково) математика, науки, технології, інженерія (частково), цифрова, особиста, соціальна і навчальна, громадянська, підприємницька (частково), культурна обізнаність та самовираження;
- множинного інтелекту (7 із 8 видів інтелекту за Г. Гарднером): лінгвістичний (частково), логіко-математичний (частково), візуально-просторовий, кінестетичний, міжособистісний, внутрішньо особистісний, натуралістичний / природознавчий;
- уміння вчитися: активне навчання, власний стиль навчання, раціональне планування часу, розвиток сприйняття, пам'яті, уваги, карти пам'яті тощо.

Метою інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки);
- виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пі-

знання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;

- розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;
- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти та типовою освітньою програмою і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

- **«Людина»** (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);
- **«Людина серед людей»** (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);
- **«Людина в суспільстві»** (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);
- **«Людина і світ»** (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв);
- **«Людина і природа»** (пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Типова навчальна програма дає змогу вчителю самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з

практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

На основі Типової програми вчитель може створювати різні варіанти інтегрованої програми за таким алгоритмом:

- визначення цілей навчання;
- створення картки понять з інших предметів (асоціативної павутинки, курсів, галузей, які допоможуть досягти цілей);
- структурування програми за темами;
- вибір діяльності учнів, яка забезпечить інтегроване навчання;
- розроблення показників досягнення очікуваних результатів.

Можливі засоби інтеграції в процесі реалізації програми «Я досліджую світ» передбачають включення учнів в практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру, як от:

- дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне – відмінне, до якого цілого воно належить);
- дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого призначене?);
- дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно – наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов'язано?), догадка, висновок-узагальнення).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Воронцова Т., Пономаренко В. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Видавництво «Алатон», 2019. 128 с.
2. Державний стандарт початкової освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>

3. Гільберг Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа : методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Генеза. 2019. с. 256.
4. Гільберг Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Генеза. 2020. с. 240.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н., Павлова Т. Особливості навчання в 4 класі інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Організація освітнього процесу в початковій школі*. 2021. С. 66-71 URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728991/1/Organization_of_educational_proces_PRINT-66-71.pdf
2. Вікторенко І., Федь І. Обґрунтування методичної системи навчання учнів початкової школи інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2021. Вип. 1 (14). С. 56-67.
3. Засекіна Т. Аналіз підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Проблеми сучасного підручника*. 2020. Вип. 24. С. 67-77.
4. Єпіхіна, М. Особливості викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у Новій українській школі в контексті педагогіки партнерства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород: Говерла. 2019. Вип. 1 (44). С. 67-70.
5. Мелекєсцева, Н., Гудима, Н., Ковальчук, О., Марценюк, І. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до створення електронного портфолію як інструмента рефлексії й узагальнення професійних досягнень. *Acta paedagogica volynienses*. 2023. Вип. 4. С. 60-67.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

План

І. З'ясування теоретичних питань практичного заняття.

1. Формування компетентності молодшого школяра як інтегрованого результату освіти курсу «Я досліджую світ».
2. Змістове наповнення предмета «Я досліджую світ».

3. Методична структура компетентнісно орієнтованого уроку «Я досліджую світ».

II. Обговорення проблемних питань теми:

- Сформулюйте ключові ідеї курсу «Я досліджую світ».
- Наведіть приклади ключових і предметних компетентностей з курсу «Я досліджую світ».
- Розкрийте зміст інтеграції навчальних предметів як засобу формування в молодших школярів цілісності сприйняття світу.
- Обґрунтуйте включення учнів у практику виконання завдань дослідницького характеру.

III. Розв'язання практичних питань:

- Користуючись підручниками різних авторів, наведіть приклади завдань дослідницького характеру, як от: дослідження – розпізнавання, дослідження – спостереження, дослідження – пошук.
- Розробіть фрагмент уроку, який включає проведення дослідів (для 1, 2, 3 класів).
- Проаналізуйте підручники з курсу «Я досліджую світ» різних авторів, виберіть завдання, що передбачають моделювання (по 5 з кожного підручника).

IV. Рефлексія. Здобувачам пропонується по черзі за принципом прийому «Мікрофон» назвати 2 факти, продовживши відповідні фрази, – «я не знав...», «тепер я знаю...».

Тема 7.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ

Мета: розширити знання наукових концепцій громадянської та історичної освіти, зокрема в початковій освіті; забезпечити майбутнього вчителя початкової школи знаннями та уміннями формування в молодших школярів громадянської та інших компетентностей, власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свободи людини, толерантного ставлення до оточуючих.

Ключові поняття: розвиток громадянської освіти в Україні, предметно-історичні компетенції учнів початкових класів, медіаосвіта.

ІННОВАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ІЗ ТЕМИ

Метою громадянської та історичної освітньої галузі є створення умов для формування у здобувача освіти власної ідентичності та готовності до змін через усвідомлення своїх прав і свобод, осмислення зв'язків між історією і теперішнім життям; плекання активної громадянської позиції на засадах демократії та поваги до прав людини, набуття досвіду співжиття за демократичними процедурами.

Відповідно до окресленої мети, головними завданнями громадянської та історичної освіти у початковій школі є:

- здобуття знань про сучасність і минуле своєї родини, місцевої громади, Батьківщини, людства, формування відповідного віковим можливостям розуміння змісту пам'ятних для себе та для громадян України подій;
- утвердження власної гідності, формування цінності свободи і прав людини, усвідомлення своєї належності до родини, місцевої та шкільної громад, українського народу, вироблення відповідального ставлення до власної діяльності та діяльності інших;

- формування умінь орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі, знаходити та опрацьовувати доступну для себе суспільну інформацію, пояснювати її зміст та передавати породжені нею враження і думки;
- удосконалення набутих дітьми в дошкільному віці позитивних моделей поведінки у громадських місцях та опанування нових, пов'язаних із діяльністю школяра / школярки;
- розвиток здатності обстоювати власну думку та приймати інших, вирізняти вияви нерівності, несправедливості та дискримінації;
- створення умов для набуття успішного досвіду конструктивної взаємодії та громадянської поведінки.

Для формування ідентичності та громадянської компетентності учнів програма пропонує опановувати потрібні для цього знання, вміння та навички громадянської поведінки та виховувати громадянські чесноти в межах таких *змістових ліній*: «Я – Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина», «Моя шкільна і місцева громади», «Ми – громадяни України. Ми – європейці».

Змістова лінія «Я – Людина» передбачає залучення учня / учениці до опрацювання та використання для самоідентифікації елементарної інформації про людину як унікальну у Всесвіті істоту, яка творить себе як особистість, формує свій характер і розвиває цінні якості у процесі пізнавальної і трудової діяльності. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє самопізнанню учнів, усвідомленню власних потреб, уподобань, здібностей та інтересів, заохочує обирати цілі особистісного зростання (бути відповідальним, чесним тощо), допомагає утверджувати гідність та неповторність будь-якої людини.

Змістова лінія «Я серед людей» забезпечує усвідомлення ролі зв'язків, які існують між людьми, значення рідні, друзів, приятелів, спільнот, із якими дитина себе ідентифікує. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє набуттю досвіду громадянської поведінки та свідомому виборі норм і моделей поведінки, часто за певними взірцями.

Змістова лінія «Моя культурна спадщина» дає змогу учнівству усвідомити вкоріненість у національну, а також рідну за етнічним похо-

дженням культуру, власну належність до європейської цивілізації. Учні/учениці отримують можливість дослідити місцеві пам'ятки, пізнати традиції та минуле своєї родини, рідної етнічної групи, нації. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє розумінню значущості та різноманітності культурних надбань людства, формуванню умінь пізнавати минуле.

Змістова лінія *«Моя шкільна і місцева громади»* забезпечує розуміння учнем/ученицею базових норм шкільного та місцевого громадського життя, дає йому/їй змогу посильно долучатися до їх відтворення та модернізації. Пізнання шкільних і місцевих традицій, ознайомлення з громадянськими вчинками земляків, діяльністю шкільної адміністрації, місцевих органів влади та добровільних асоціацій, зорієнтованих на громадські справи, сприяє набуттю учнями первинного досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії. Навчання в межах цієї змістової лінії забезпечує вироблення вмінь висловлювати та обстоювати свою думку та приймати інших, висувати власні ініціативи, планувати й організовувати посильні для дітей молодшого шкільного віку громадські справи.

Змістова лінія *«Ми – громадяни України. Ми – європейці»* дає учневі/учениці елементарні уявлення про національну символіку та державні атрибути України, націю (народ), державу, політику, владу, ключові події в історії України, підводить до прийняття демократичних цінностей та ідей євроатлантичної інтеграції Батьківщини. У межах цієї змістової лінії на прикладі відомих історичних постатей та національних героїв школярі усвідомлюють цінності патріотизму, активної громадянської позиції, самоповаги та ін.

В освітній програмі Нової української школи реалізація історичної та громадянської освітньої галузі відбувається на уроках наскрізно. Використання інформаційних технологій під час реалізації громадянської та історичної освітньої галузі є необхідним елементом для успішного набуття компетентностей молодшими школярами.

Переваги використання інформаційних технологій при вивченні громадянської та історичної галузі можна звести до двох груп: технічних та дидактичних. Технічними перевагами є швидкість, маневреність, оперативність, можливість перегляду та прослуховування фрагментів та ін-

ші мультимедійні функції. Дидактичні переваги інтерактивних уроків – створення ефекту присутності, в учнів з'являється відчуття справжності, реальності подій, інтерес, бажання дізнатися та побачити більше. Упровадження інформаційних технологій у практику роботи вчителя початкових класів при вивченні громадянської та історичної освітньої галузі здійснюється за такими напрямками:

1. Використання презентації до уроків.
2. Робота з ресурсами Інтернету.
3. Використання готового програмного забезпечення або супроводу до підручника.

Застосування інформаційних технологій у процесі вивчення громадянської та історичної галузі підвищує загальний рівень освітнього процесу, що посилює пізнавальну активність учнів. Це зумовлено тим, що молодший шкільний вік характеризується психофізіологічними віковими особливостями, індивідуальною (візуальна, аудіальна) системою сприйняття, низьким ступенем розвиненості пізнавальних здібностей, особливостями навчальної мотивації. інтересів, що вибудовує процес пізнання. Вчитель часто виступає у ролі помічника, консультанта, який заохочує оригінальні знахідки, стимулює активність, ініціативу, самостійність. Наприклад, під час вивчення змістової лінії «Ми – громадяни України. Ми – європейці» обов'язковими результатами навчання є розпізнавання об'єктів культурної спадщини нашого народу. Для того, щоб учням краще запам'яталися ці об'єкти, вчитель може скористатися віртуальними екскурсіями Україною. В мережі Інтернет є багато можливостей для віртуальних екскурсій. Зокрема, пропонуються перелік музеїв та експозицій, віртуальні подорожі реконструйованими пам'ятками архітектури, які відтворені у первозданному вигляді, замками та історичними місцями України та світу. Практика показує, що після таких віртуальних подорожей у дітей підвищується інтерес до навчання. Використання таких ресурсів викликає у дітей емоційний відгук. Екран привертає увагу, яку педагог часом не може досягти при фронтальній роботі з класом.

Доцільно використовувати технологію проблемного навчання. Проблемне навчання сприяє не лише набуванню учнями необхідної системи

знань, умінь і навичок, але й формування в них здатності до самонавчання, самоосвіти, оскільки засвоєння навчального матеріалу відбувається в ході активної пошукової діяльності школярів, у процесі вирішення ними системи проблемно-пізнавальних завдань. При такому навчанні учні, ознайомлюючись з новим матеріалом, не отримують від вчителя готових знань. Педагог лише створює проблемну ситуацію та надає фактичний матеріал, необхідний для її розв'язання. Вирішуючи питання, які виникають у зв'язку зі змістом цієї ситуації, та використовуючи наведені вчителем відомості, школярі повинні самостійно «відкрити» знання, заплановані навчальною програмою.

Методичний прийом «Т-таблиця» буде ефективним при вивченні інтегрованого курсу «Я досліджую світ», зокрема при вивченні громадянської та історичної освітньої галузі на етапі актуалізації знань та мотивації навчальної діяльності учнів/учениць. Важливим у прийомі є те, що учні/учениці ставлять власні запитання з теми, які виявляють їх зацікавленість тією чи іншою стороною питання; здійснюють стислий запис інформації з теми, яку учні/учениці отримали на уроці, а також планування власних кроків щодо можливих шляхів навчання.

Мета цього інтерактивного прийому – навчити учнів/учениць розуміти різні позиції; аналізувати певну ідею чи порівняти аргументи «за» і «проти», переваги та недоліки.

При вивченні теми «Чому важливо знати своє минуле?» у 4-му класі можна використати зазначений методичний прийом.

Завдання. Розділити аркуш навпіл, або зобразити на ньому велику літеру «Т» (отримаємо умовну таблицю для твердження «за» і «проти»). Учні/учениці мають обґрунтувати свою думку щодо такого висловлювання: «Без знання минулого не побудуєш майбутнього». Важливо, щоб протилежні докази щодо одного й того ж твердження писалися одне напроти одного – це дасть змогу побачити особливості висловлених доказів та аргументів.

Також як на етапі актуалізації знань та мотивації, так і на етапі консолідації знань, умінь і навичок навчальної діяльності учнів/учениць у 3-му класі буде ефективним прийом «Знаємо – хочемо дізнатись – дізналися» (Таблиця «З – Х – Д»). Його суть полягає в постановці власних запи-

тань з теми, які виявляють зацікавленість учнів/учениць тією чи іншою стороною питання; здійсненні стислого опису інформації з теми, яку учні/учениці отримали на уроці, а також у плануванні власних кроків щодо можливих шляхів навчання упродовж уроку. Метою використання прийому є прагнення навчити учнів/учениць аналізувати власні знання з теми, яка буде розглядатися на уроці.

Метод «Павутинка дискусії» навчає учнів/учениць виробляти й формулювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стислій формі, переконувати інших, що саме є невід'ємною складовою формування критичного мислення в учнів/учениць початкової школи. Він дає можливість визначити власну позицію, формує навички відстоювати свою думку, поглиблює знання з обговорюваної проблеми.

Так, при вивченні теми «Доісторична епоха» у 4-му класі можна використати запропонований метод на етапі сприймання й осмислення навчального матеріалу в процесі практичної діяльності.

Завдання. Учитель/вчителька запитує: «Чому потрібно вивчати історію своєї країни?» та об'єднує дітей у пари. Парам встановлює час – до 5 хвилин, щоб придумати та записати по три аргументи на підтримку кожної позиції («так» і «ні»). Кожна пара учнів/учениць об'єднується з іншою парою. Вони розглядають ті відповіді, які дали на підтримку обох сторін з цього запитання і роблять доповнення до своїх списків. Учні/учениці обговорюють запропоноване питання поки не дійдуть якогось висновку. Свою позицію записують у комірку «Висновок» унизу таблиці «Павутинка дискусії».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С. та ін. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Видавництво «Алатон». 2019. 128 с.
2. Гільберг Т.Г. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ: Генеза, 2019. 256 с.
3. Гільберг Т.Г. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ: Генеза. 2020. 240 с.

4. Державний стандарт початкової освіти URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyi-derzhstandart-pochatkovoYi-osvity-dokument/>
5. Типові освітні програми для закладів середньої освіти: 1-2 класи. Київ: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.
6. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 3-4 класи. 2019. URL: https://library.kpnu.edu.ua/ufd/page_lib.php

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н., Павлова Т. Особливості навчання в 4 класі інтегрованого курсу «Я досліджую світ» *Організація освітнього процесу в початковій школі*. 2021. С. 66-71. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728991/1/Organization_of_educational_proces_PRIN_T-66-71.pdf
2. Groshovenko O., Zhovnich O., Kovalchuk T. Використання технології проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2022. С. 87-95. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-63-87-95>
3. Єрко Г., Луцюк Ю. Формування критичного мислення молодших школярів із громадянської та історичної освітньої галузі: практичний аспект. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. Вип. 1. С. 243-248. URL: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.34>
4. Методи й технології розвитку критичного мислення на уроках у початковій школі: практичний кейс (громадянська та історична освітня галузь): навч.-метод. посіб. / авт.-упоряд.: Г. Єрко, Ю. Луцюк. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж», 2022. 76 с.
5. Пометун О.І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи: навч.-метод. посіб. Київ: ВД «Освіта», 2020. 192 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

І. З'ясування теоретичних питань практичного заняття.

1. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні.
2. Громадянська і історична освіта в Концепції Нової української школи.
3. Проблемне навчання в процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.
4. Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської та інших компетентностей молодших школярів.

II. Обговорення проблемних питань теми:

- Охарактеризуйте змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі.
- Розкрийте особливості організації освітнього середовища в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в початкових класах.
- Назвіть методи, прийоми, засоби формування громадянської та історичної компетентності на уроках початкової школи.

III. Розв'язання практичних питань:

- Складіть обґрунтований перелік основних умінь, якими повинні оволодіти учні у процесі навчання громадянської та історичної освітньої галузі
- Розробіть зміст рольової гри на тему: «Створення органів шкільного самоврядування».
- Складіть класифікацію ігор, які можна використовувати в освітньому процесі щодо формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів.
- Підготувати есе на одну з тем: Хто такі герої (на прикладах із національної історії)? Мої герої та їхні вчинки (персонажі 2 книжок, мультфільмів, кінофільмів, батьки, інші родичі, знайомі).
- Назвіть відмінні риси підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ», створених за навчальною програмою «Я досліджую світ» (під керівництвом О. Савченко) та освітньої програми (під керівництвом Р. Шияна) громадянської та історичної освітньої галузі.

IV. Рефлексія. Вправа «Незакінчені речення». Рефлексія Учитель пропонує учням закінчити речення залежно від того, хто що відчуває на завершення роботи з темою:

На занятті мені сподобалось ... .

Я дізнався / дізналась ... .

Тема 8.

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Мета: засвоєння основних положень здоров'язберігаючих технологій та ознайомлення з методикою проведення фізкультхвилинки та динамічних пауз на уроках в початковій школі; вироблення умінь проєктувати уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ» з опорою на зазначені вище технології.

Ключові поняття: здоров'язберігаюча педагогіка, здоров'язберігаючі технології, динамічна пауза, фізкультхвилинка.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ІЗ ТЕМИ

Шкільна практика виховання доводить, що ніякі педагогічні системи не можуть замінити особистого впливу людини на людину, впливу вчителя на учня. Особливості професійно-педагогічної діяльності вчителя в руслі збереження здоров'я дітей та формування у них навичок здорового способу життя, полягають в актуалізації дотримання гуманістичних принципів навчання і трансформації педагогічної свідомості педагога, яка пов'язана з такими чинниками:

- зміна ставлення педагога до дитини (він має приймати її такою, якою вона є, і на цій основі намагатися зрозуміти її потреби, схильності, здібності, її індивідуальний шлях розвитку);
- зміна ставлення вчителя до завдань освітнього процесу: вони стосуються не тільки досягнення дидактичних цілей, а передусім – підтримки і зміцнення здоров'я учнів;
- зміна ставлення до себе й свого здоров'я;
- усвідомлення свого внутрішнього світу, ступеня впливу на дітей та здійснення професійно-педагогічної діяльності з позиції здоров'язбереження учнів.

У повноцінному виконанні програми навчання здоровому способу життя виняткова роль належить способу життя учителя, його ставленню до власного здоров'я, реальному слідуванню тим правилам здорового і безпечного життя, яких він навчає своїх вихованців. Теоретична модель (ТМ) здоров'язбережувальної діяльності вчителя поєднує в собі такі структурні компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, аналітико-результативний.

Мотиваційно-ціннісний складник ТМ передбачає:

- валеологічну культуру (виявляти валеологічну культуру означає: визнавати людину та її здоров'я як найвищі цінності, володіти системними валеологічними знаннями, реалізовувати свої творчі здібності на теренах оздоровчої активності, бути прихильником цінностей здорового способу життя, дивитися в майбутнє з оптимізмом і рішуче боротися за своє здоров'я і здоров'я інших в різноманітних ситуаціях життя, зокрема екстремальних; бути активним учасником громадської діяльності, спрямованої на збереження й зміцнення здоров'я населення тощо).
- свідоме бажання педагога здійснювати духовне наставництво вихованця на шляху до його розвитку;
- сформованість у вчителя сукупності особистісно значущих якостей (відповідальність, працездатність, педагогічний такт, педагогічний оптимізм, емпатія, урівноваженість, ін.), необхідних для реалізації завдань збереження і формування здоров'я учнів;
- гуманізм (гуманістична спрямованість особистості вчителя означає ставлення до дитини як до найвищої цінності, визнання її права на свободу і щастя, вільний розвиток і прояв своїх здібностей; чітке розуміння душевного стану дитини, прагнення підняти авторитет кожного учня; учитель повинен бути переконаний у гідності кожного учня, у необхідності для нього вільного вибору, самовдосконалення, відповідальності за свої вчинки, а отже, має бути налаштований на допомогу учневі пізнати себе як особистість і відбутися як особистість);
- всебічний розвиток (розвиток особистості учня як головна мета педагогічної діяльності можливий за умови духовного багатства, інтелігентності, загальної культури самого педагога);

- повага до загальнолюдських цінностей і почуття національної гідності й честі (усвідомлюючи себе суб'єктом соціуму, учитель зобов'язаний поважати культурні надбання свого народу та інших народів світу, мати почуття патріотизму, яке спирається, зокрема, на національні традиції здорового способу життя, багатовікову культуру у цій сфері).

Когнітивно-процесуальний компонент – це якісне засвоєння сукупності психолого-педагогічних знань і вмінь (гностичних, прогностичних, комунікативних, організаторських), необхідних для організації збереження й зміцнення здоров'я школярів. Це дозволяє учителю:

- відбирати зміст навчання, що максимально враховує індивідуально-психологічні особливості дітей (через різні варіанти навчальних програм, підручників, дидактичних матеріалів, які дають можливість на єдиному базовому змісті знань варіювати процес навчання, забезпечують умови вільного й самостійного вибору навчальної діяльності, набуття особистісно значущих знань);
- використовувати методи викладання, які стимулюють учнів до діяльності творчого характеру, адекватно відповідають потребам і можливостям школярів, сприяють індивідуально-емоційному проживанню й осмисленню знань, стимулюють уяву, фантазію, розвиток пам'яті, мислення, емоційно-почуттєвої й вольової сфер учнів;
- оцінювати навчальну діяльність школяра, порівнюючи його не з іншими дітьми, а із самим собою, з тими змінами, які відбулися в ньому (це створює справжні умови особистісного розвитку учня);
- будувати взаємодію з учнями на основі суб'єкт-суб'єктного (фасилітуючого) характеру взаємин, діалогового стилю спілкування, толерантного ставлення, співпраці з дітьми;
- в організації навчання враховувати динаміку працездатності учнів протягом уроку, навчального дня, тижня, року, здійснювати профілактику розумового стомлення і перевантаження вихованців;
- доцільно використовувати оздоровчі освітні техніки (ігрову діяльність, рухову активність, вправи на зняття м'язового і психологічного напруження, арттерапію, музикотерапію, казкотерапію, терапію пра-

цею, ін.), що створюють сприятливі умови для відновлення і збагачення сил дітей.

У кожен педагогічну (освітню) здоров'язберезувальну технологію, як інструментальний компонент, входять оздоровчі техніки. З огляду впливу на здоров'я дітей, оздоровчі техніки можна поділити на такі групи:

- техніки, що сприяють запобіганню станам перевтоми, гіподинамії та інших дезадаптивних станів: стимулювальна гімнастика, гімнастика пробудження, кольоротерапія (хромотерапія), фізкультурні паузи, ритмічна гімнастика, ін.;
- техніки, пов'язані із безпосереднім впливом на функціональний стан різних органів та систем організму дитини: масаж, дихальна гімнастика, звукова гімнастика, гімнастика для очей, фітотерапія, аромотерапія, аурикулотерапія, ін.;
- техніки, пов'язані із впливом на психіку дитини, із формуванням її психічного здоров'я: релаксація, кінезіологічна гімнастика, пальчикова гімнастика, психогімнастика, казкотерапія, сміхотерапія, музикотерапія, аутотренінг, медитаційні вправи.

Аналіз класифікацій існуючих здоров'язберезувальних технологій дає можливість виокремити такі типи (О. Ващенко):

- **здоров'язберезувальні** – технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини;
- **оздоровчі** – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, аромотерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія;
- **технології навчання здоров'ю** – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання. Ці технології реалізуються завдяки

включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти;

- **виховання культури здоров'я** – виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини.

Ці технології можуть бути представлені за ієрархічною структурою з урахуванням того, яким чином кожен учень залучений до навчального процесу:

- позасуб'єктні: технології раціональної організації навчального процесу, формування здоров'язбережувального виховного середовища, форми організації здорового харчування (включаючи дієтичне);
- ті, що відзначаються пасивною участю учнів: фітотерапія, офтальмотренажери тощо;
- ті, що здійснюються за активної позиції учнів: різні види гімнастики, технології навчання здорового способу життя, виховання культури здоров'я.

Мета здоров'язбережувальних освітніх технологій – забезпечити учням можливість збереження здоров'я за період навчання в школі, сформувати у них необхідні знання, вміння та навички здорового способу життя, навчити використовувати отримані знання в повсякденному житті. Обов'язковий елемент всіх здоров'язбережувальних освітніх технологій – регулярна експрес-діагностика стану здоров'я учнів і відстеження основних параметрів розвитку їх організму в динаміці (початок-кінець навчального року), що дозволяє зробити відповідні висновки про стан здоров'я учнів і його зміну.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С. та інші. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Видавництво «Алатон». 2019. 128 с.

2. Гільберг Т.Г. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ: Генеза, 2019. 256 с.
3. Гільберг Т.Г. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ: Генеза. 2020. 240 с.
4. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyi-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>
5. Типові освітні програми для закладів середньої освіти: 1-2 класи. Київ: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.
6. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 3-4 класи. 2019. URL: https://library.kpnu.edu.ua/ufd/page_lib.php

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Волошин О. Формування здоров'язберезувальної компетентності в учнів молодшого шкільного віку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2020. Вип. 1 (50). С. 48–51. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.48-51>
- Лоза В. Тереотичні підходи до визначення сутності формування культури здоров'я молодших школярів. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/-Inshi73/0054013.pdf#page=142>
3. Науменко Н. В., Алтухов М. О. Формування психічного здоров'я молодших школярів в умовах сьогодення. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/05d31f11-2e61-4915-be43-0e8f5cfa91de/content#page=167>
4. Теорія та методика дошкільної і початкової освіти в сучасному інноваційному просторі: монографія / за заг. ред. О.В. Лобової, С.М. Кондратюк. Суми: ФОП Цьома С.П., 2021. 362 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37512/1/-H_Bondarenko_O_Vashchenko_OMZFSSZMS_2021.pdf
5. Шукатка О.В., Олійник Н.А. Формування здорового способу життя молодших школярів. *Гуманітарний форум*. 2023. Вип.1 (1). С. 35–39. URL: [https://doi.org/10.60022/1\(1\)-6GF](https://doi.org/10.60022/1(1)-6GF)

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8

І. З'ясування теоретичних питань практичного заняття.

1. Проблема здоров'я збереження в педагогіці та психології.
2. Перспективи впровадження здоров'язберігаючих технологій в освітній процес початкової школи.

3. Використання здоров'язберігаючих технологій на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в початковій школі.

II. Обговорення проблемних питань теми:

На які групи можна умовно розподілити здоров'язбережувальні технології в освіті?

- Охарактеризуйте мотиваційно-ціннісний компонент професійно-педагогічної діяльності вчителя в руслі збереження здоров'я дітей.
- Охарактеризуйте когнітивно-процесуальний компонент професійно-педагогічної діяльності вчителя в руслі збереження здоров'я дітей.
- Що передбачає аналітико-результативний компонент професійно-педагогічної діяльності вчителя в руслі збереження здоров'я дітей?
- Сформулюйте своє бачення, щодо панельної дискусії на тему: «Збереження самоцінності дитинства – важливіше завдання школи».

III. Розв'язання практичних питань:

- Розробіть фрагмент уроку на тему: «Як бути здоровим» (1 клас) з елементами здоров'язберігаючих технологій.
- Підготуйте лекцію для батьків першокласників «Здоров'я дитини – багатство родини».
- Доберіть дидактичний матеріал до поданих нижче видів здоров'язберігаючих вправ:
  - динамічна пауза;
  - фізкультхвилинка;
  - гімнастика для очей;
  - пальчикова гімнастики.

Підготуйтеся проводити ці види роботи у формі гри.

IV. Рефлексія. Здобувачам пропонується по черзі за принципом прийому «Мікрофон» назвати 2 факти, продовживши відповідні фрази, – «я не знав...», «тепер я знаю...».

ТЕМА 9.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Мета: забезпечити засвоєння здобувачами основних дефініцій педагогічних технологій для ефективного ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи.

Ключові поняття: природнича освітня галузь, об'єкти природи, освітні технології, інтерактивне навчання, інтерактивні технології навчання, інтеракція, технології навчання у грі, ігрові технології, метод проєктів.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ІЗ ТЕМИ

Інноваційний підхід на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в межах природничої освітньої галузі формує позитивну мотивацію до здобуття знань молодшими школярами, забезпечує активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, сприяє розвитку творчої особистості.

Створення ситуації успіху, сприятливих умов для повноцінної діяльності кожної дитини – основна мета, що покладена в основу інноваційних технологій навчання. Багато з них варті уваги сучасного педагога, який прагне дати якісний рівень знань, зробити урок цікавим, досягти максимального взаєморозуміння і співпраці між учителем і учнем. Серед інноваційних технологій виділяють наступні групи: традиційні, педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів; педагогічні технології на основі підвищення ефективності управління та організації навчального процесу; педагогічні технології на основі дидактичного удосконалення та реконструювання матеріалу; окремі предметні педагогічні технології; альтернативні та вроджені педагогічні технології; педагогічні технології розвивального навчання та педагогічні технології авторських шкіл.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

Серед інтерактивних методів навчання, орієнтованих на практику можна виділити такі основні групи:

1. Методи, що використовуються для мотивації навчально-пізнавальної діяльності та активізації роботи учнів:
  - 1) метод «АБВ»;
  - 2) постав на голову;
  - 3) мозковий штурм;
  - 4) замальовування та записування ідей.
2. Методи розробки та поглиблення нового змісту навчання:
  - 1) введення учнів в навчальну діяльність на робочому місці;
  - 2) проблемні ситуації;
  - 3) робота в малих групах;
  - 4) креативні методи;
  - 5) рольова гра;
  - 6) бесіда за круглим столом.
3. Методи контролю мети навчання та завершення навчальної теми уроку:
  - 1) проблемні ситуації;
  - 2) робота в малих групах;
  - 3) креативні методи;
  - 4) рольова гра;
  - 5) бесіда за круглим столом;
  - 6) метод шпаргалок.

Метод «АБВ» можна використовувати на етапі введення в нову тему (наприклад, «Земля в Сонячній системі», «Сонце – найближча до Землі зірка», «Планети Сонячної системи») для активізації уваги учнів, пробудження в них інтересу до вивчення новою матеріалу та контролю навчальних досягнень, успішної роботи над темою. Метод «Мозковий штурм» означає вільне висловлення ідей, думок на задану проблемну тему (навіть, якщо вони фантастичні, неможливі в реалізації), але без критики та обговорення. Ці ідеї фіксуються, систематизуються й оцінюються (наприклад, при вивченні теми: «Глобус – модель Землі. Південний і Північний полюси Землі. Екватор»). Умова застосування методу: у роботі бе-

руть участь 5-7 учасників; група працює півколом або в колі за одним столом; обов'язкова участь модератора тривалість – 15-45 хв.; кожна ідея фіксується учасниками або модератором; відсутність критики або коментарів на адресу висловлюваних ідей.

Метод «Постав на голову» належить до креативної техніки вирішення проблем. Полягає він у тому, що вчитель чітко формулює проблему («на ногах»), наприклад, при вивченні теми «Рух Землі навколо Сонця. Зміна пір року. Рух Землі навколо своєї осі. Зміна дня й ночі»: «Як ви думаєте, які чинники впливають на зміну дня і ночі?». Після обговорення цього питання з учнями, вчитель допомагає їм поставити проблему «на голову», наприклад: «Як ви думаєте, які чинники не впливають на зміну дня і ночі?». Робота за методом «Постав на голову» проводиться у три етапи:

1-й етап (15 хв.): учитель чітко й однозначно формулює проблему («на ногах»), а учні шукають шляхи її вирішення, фіксуючи отримані результати на дошці або на картках;

2-й етап (15 хв.): учитель повертає проблему на її протилежність («ставити на голову»), учні шукають шляхи її вирішення, фіксуючи отримані результати на дошці або на картках;

3-й етап (10 хв.): результати, отримані на 2-му етапі роботи, перевертаються «з голови на ноги», їх звіряють з попередніми, що були висунуті на 1-му етапі. Учні можуть порівняти шляхи вирішення проблеми й прийти до найбільш оптимального результату.

Найоптимальнішим варіантом освітнього процесу є органічне поєднання на кожному занятті колективних форм роботи з індивідуальними. Постійно залучаючи дітей до виконання завдань за вибором, необхідно створювати об'єктивні можливості для стимулювання позитивних мотивів навчання.

Способи і прийоми диференціації завдань природничої освітньої галузі можна звести до:

- диференціації за ступенем складності змістової сторони;
- диференціації за ступенем складності операційної сторони;
- диференціації за ступенем пізнавальної самостійності учнів (Т. Байбара, С. Логачевська).

Диференціація за ступенем складності змістової сторони – це добір різноманітних завдань, класифікованих на: завдання, що вимагають різ-

ної глибини узагальнення і висновків; завдання, розраховані на різний рівень теоретичного обґрунтування роботи, що виконується; завдання репродуктивного і творчого характеру. Усі три групи школярів мають виконати однакові завдання, але з різними елементами знань – уявленнями або поняттями про об'єкти і явища природи, взаємозв'язки і взаємозалежності між ними. Наприклад, у 3-му класі на уроці-екскурсії «Весняні зміни у неживій і живій природі» діти проводять спостереження за деревами. Які вони в цю пору року? Завдання для учнів першої групи: – Проведи спостереження за листяними деревами. Які зміни відбулися з ними навесні? Для учнів другої групи: – Проведи спостереження за листяними деревами: березою, кленом, липою. Які зміни відбулися з цими деревами навесні? Для учнів третьої групи: – Проведи спостереження за листяним деревом – березою. Зроби висновок, як вона змінилася з приходом весни. Мета роботи – одна для всього класу. Однак, щоб виконати завдання, діти першої групи повинні актуалізувати поняття „листяне дерево” і зіставити загальне з одиничним, тобто розпізнати, які дерева належать до листяних і зробити загальний висновок. Завдання для другої групи простіше: знайти зазначені об'єкти, провести спостереження за кількома з них і зробити відповідний висновок. Третя група націлена на конкретне спостереження за одиничним об'єктом. Таким чином, кількість об'єктів, якими оперують молодші школярі, варіюється, що спричинює зміну характеру і ступеня узагальнення нових знань.

На практиці в системі активного навчання використовуються такі моделі навчальної гри: імітаційні, операційні, рольові, сюжетні, ігри-змагання. В імітаційних іграх під час заняття імітується діяльність організацій, подій, конкретна робота людей (журналіст, політик, еколог та ін.), обстановка, умови, в яких відбувається подія. Сценарій імітаційної гри містить сюжет події, опис структури та призначення імітованих об'єктів. Прикладом може бути урок-мандрівка, урок-екскурсія тощо. Операційні ігри допомагають відпрацювати виконання конкретних специфічних операцій (методику проведення дискусії, конференції, бесіди, диспуту). У цих іграх моделюється процес діяльності. Вони проходять в умовах, що імітують реальну обстановку (урок-розслідування). У рольових іграх відпрацьовується тактика поведінки, дій, виконання функцій. Між учасниками розподіляються ролі з обов'язковим змістом відповідно до про-

блемної ситуації, винесеної на обговорення. Для проведення таких ігор доцільно використовувати такі типи нестандартних уроків: урок-КВК, урок-подорож, урок-казка, урок-композиція.

Усі навчальні ігри мають спільні вимоги до проведення: коли гра вже почалася, ніхто не має права втручатися та змінювати її хід (учитель лише корегує дії учасників, якщо вони змінюють мету гри), наприкінці кожної гри мета аналізується та обговорюється, констатуються та оцінюються результати. Педагогічні ігри є чисельною групою методів та прийомів організації педагогічного процесу. Основна відмінність педагогічної гри від гри у загальному розумінні полягає у чітко визначеній меті та відповідному їй педагогічному результаті. Використання ігрових навчальних технологій у процесі ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи сприяє підвищенню інтересу дітей до занять, опосередкованого закріплення природничого матеріалу, усвідомленню взаємозв'язків між об'єктами і явищами живої та неживої природи, задовольняє потребу дітей у русі. Дидактичні ігри застосовуються для введення і відпрацювання екологічного та краєзнавчого матеріалу. Музично-дидактичні ігри надають допомогу у розвитку відчуття ритму, в умінні розрізняти звуки природи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С. та інші. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Видавництво «Алатон». 2019. 128 с.
2. Гільберг Т.Г. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ: Генеза, 2019. 256 с.
3. Гільберг Т.Г. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ: Генеза. 2020. 240 с.
4. Державний стандарт початкової освіти URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyi-derzhstandart-pochatkovoYi-osvity-dokument/>
5. Типові освітні програми для закладів середньої освіти: 1-2 класи. Київ: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.
6. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 3-4 класи. 2019. URL: https://library.kpnu.edu.ua/ufd/page_lib.php

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н., Павлова Т. Особливості навчання в 4 класі інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Організація освітнього процесу в початковій школі*. 2021. С. 66-71. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728991/1/Organization_of_educational_proces_PRIN_T-66-71.pdf
2. Гончаренко М. Використання інноваційних освітніх технологій у вивченні природничої освітньої галузі початкової школи. *Актуальні проблеми навчання і виховання молодших школярів*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. здобувачів вищ. освіти і молод. учених, Харків, 10 трав. 2024 р. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2024. С. 171.
3. Groshovenko O., Zhovnich O., Kovalchuk T. Використання технології проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2022. С. 87-95. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-63-87-95>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9

I. З'ясування теоретичних питань практичного заняття.

1. Умови ефективності застосування сучасних технологій у процесі ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи.
2. Інтерактивні технології природничої освітньої галузі: сутність та застосування.
3. Сутність ігрової навчальної технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи.
4. Пошукові завдання як невід'ємна складова технології проблемного навчання при викладанні природознавства молодшим школярам.

II. Обговорення проблемних питань теми:

- Дайте характеристику природничій освітній галузі.
- Охарактеризуйте методику формування гуманної особистості молодшого школяра в системі «суспільство-природа».
- Охарактеризуйте технологію роботи в парах під час вивчення освітньої природничої галузі.
- Визначте види і способи диференціації завдань на уроках природознавства.

- Охарактеризуйте евристичну бесіду як невід'ємну складову технології проблемного навчання при ознайомленні молодших школярів з об'єктами природи.

III. Розв'язання практичних питань:

- Підготуйте 6 питань та орієнтовних відповідей учнів до евристичної бесіди на тему: «Як рослини пристосовуються до різних природних умов?» (3 клас) у розгорнутому вигляді. Наприклад: Учитель: Які умови є обов'язковими, необхідними для росту й розвитку рослин? Учень: Необхідні для життя рослин умови – це ті, без яких рослини гинуть: вода, повітря, тепло, світло, поживні речовини. Не все, що оточує рослину в довкіллі, є необхідним для неї.
- Розробіть фрагмент уроку (вивчення нового матеріалу) на тему: «Які трав'янисті рослини першими зацвітають навесні» (2 клас) з використанням технології проблемного навчання.

IV. Рефлексія. «Три-два- один»

- Три факти, які були новими, цікавими, несподіваними на уроці.
- Два факти, які здалися нецікавими, некорисними або вже відомі.
- Один факт, який хотілося б вивчити детально, поглибити знання про нього.

Тема 10.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Мета: поглибити систему природничо-наукових знань та екологічної культури здобувачів; оволодіти навичками використання інноваційних технологій навчання та проведення практичної природоохоронної роботи.

Ключові поняття: екологічна культура, екологічна освіта, екологічне виховання, екологічна грамотність, проєктні технології, діяльнісний підхід.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ІЗ ТЕМИ

Формування екологічної грамотності учнів початкових класів здійснюється в результаті цілеспрямованого навчання. У процесі навчання учні з різних предметів збагачуються екологічними знаннями. Цей взаємозв'язок і обумовленість різноманітних видів діяльності визначають систему екологічної освіти.

Мета і завдання дослідження полягає у розробці та впровадженні сучасних методологічних підходів формування екологічної компетентності учнів початкових класів. Формування екологічної компетентності в початковій школі відбувається в полі гуманістичної освітньої парадигми на засадах дидактичних принципів гуманізації, гуманітаризації, інтеграції, диференціації і реалізуються через особистісно-орієнтовані технології навчання. Такий підхід сприяє самореалізації особистості учня в житті, його соціальній адаптації, конструктивній суспільній діяльності і є умовою формування громадянина України.

Такий підхід сприяє самореалізації особистості учня в житті, його соціальній адаптації, конструктивній суспільній діяльності і є умовою формування громадянина України.

Мета інтегрованого курсу полягає у формуванні екологічної грамотності, екологічно врівноважених звичок, поведінки і способу повсякденного життя. Її досягнення передбачає реалізації таких завдань:

- усвідомлення учнями необхідності збалансованого розвитку нашої країни та причетності кожного до проблем навколишнього середовища і життя суспільства;
- засвоєння дітьми знань про взаємозв'язки у природі;
- організація дій учнів і формування у них екологічної грамотності;
- розвиток у дітей ставлення до екологічних проблем як особистісно важливих, пов'язаних із власною системою цінностей, а також бажання діяти у цьому напрямі.

Відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти реалізація завдань інтегрованого курсу забезпечує формування в молодших школярів ключових і предметних компетентностей.

Формування екологічних умінь розширює зміст екологічної освіти, орієнтуючи його на широке коло питань, пов'язаних із забезпеченням умов життєдіяльності учнів початкової школи. Цей зміст розкривається у темах:

«Стосунки» – шукаємо і відчуваємо шлях у гармонізації своїх стосунків з оточуючими;

«Сміття» – вивчаємо проблему сміття в будинку, території школи, рідному краї, шукаємо шляхи для їх вирішення;

«Вода» – вимірюємо власні витрати води і намагаємося скоротити їх;

«Енергія» – досліджуємо енерговитрати в сім'ї та школі, починаємо заощаджувати електроенергію;

«Здоров'я» – вчимося бути здоровими і піклуватися про своє здоров'я і здоров'я близьких;

«Рослини» – дбаємо про рослини в оселі та поза нею;

«Техніка і технології» – знайомимося з досягненнями людства, винаходами українців.

Основа екологічної грамотності – взаємозв'язок живих істот, довіллям, різноманітний вплив людини на природу, розкриваються в інтегрованому курсі «Я досліджую світ». У цей віковий період формуються основні риси характеру особистості, налагоджується та розширюється середовище спілкування з природою. Процес пізнання природи та її законів здійснюється шляхом спостережень та відкриттів. Відчуття краси, розуміння природи не приходять саме по собі. Найповніше забезпечують

творчий розвиток кожного учня індивідуалізація та диференціація навчання. Велика увага приділяється розвитку спостережливості, пробудженню фантазії дитини, навичок проведення експериментів, розв'язанню творчих завдань, виробленню умінь порівнювати, аналізувати і знаходити шляхи розв'язання і проблемних ситуацій.

Прикладним аспектом у формуванні екологічної грамотності є екскурсії до ботанічного саду, парку, луки, лісу, водойми, тощо, де діти мають змогу ознайомитись з рідкісними та зникаючими рослинами, а також взяти участь у міні-проекті «Як облаштувати джерело». При підготовці до уроку-екскурсії, чітко визначте основні його етапи та логічні зв'язки організаційної форми навчання за методикою навчання природничої освітньої галузі.

До методів формування екологічної грамотності учнів, що включені в модель, належать: екологічні ігри, екологічні екскурсії, «мозковий штурм», дидактична казка, метод екологічних асоціацій, метод художньої репрезентації природних явищ, метод екологічної лабіалізації, метод екологічної рефлексії, метод екологічної ідентифікації, метод екологічної емпатії, метод екологічної турботи, метод екологічної ритуалізації, метод екологічних експектацій тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Видавництво «Алатон». 2019. 128 с.
2. Гільберг Т.Г. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ: Генеза, 2019. 256 с.
3. Гільберг Т.Г. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ: Генеза. 2020. 240 с.
4. Державний стандарт початкової освіти URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyi-derzhstandart-pochatkovoYi-osvity-dokument/>
5. Типові освітні програми для закладів середньої освіти: 1-2 класи. Київ: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.
6. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 3-4 класи. 2019. URL: https://library.kpnu.edu.ua/ufd/page_lib.php

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н., Павлова Т. Особливості навчання в 4 класі інтегрованого курсу «Я досліджую світ» *Організація освітнього процесу в початковій школі*. 2021. С. 66-71. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728991/1/Organization_of_educational_proces_PRIN_T-66-71.pdf
2. Гончаренко М. Використання інноваційних освітніх технологій у вивченні природничої освітньої галузі початкової школи. *Актуальні проблеми навчання і виховання молодших школярів*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. здобувачів вищ. освіти і молод. учених, Харків, 10 трав. 2024 р. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2024. С. 171.
3. Groshovenko O., Zhovnich O., Koval T. Використання технології проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2022. С. 87-95. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-63-87-95>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10

I. З'ясування теоретичних питань практичного заняття.

1. Сутність та принципи формування екологічної компетентності молодших школярів.
2. Методологічні основи формування екологічної грамотності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ».
3. Технології формування екологічної компетентності.

II. Обговорення проблемних питань теми:

- Окресліть взаємозв'язки екології та світогляду.
- Проаналізуйте концепцію екологічної освіти в Україні.
- Опишіть технологію організації природно-екологічних стежин у початковій школі.
- Розкрийте систему екологічного виховання молодших школярів у Новій українській школі.

III. Розв'язання практичних питань:

- Підберіть цікаві ігри в природі відповідно до віку дітей та мети туристичного походу.

- Наведіть приклади орієнтовної тематики екскурсій в природу.
- Розробіть презентацію тез до дискусії на тему: «Можливості уроків «Я досліджую світ» для реалізації екологічної освіти молодших школярів».

IV. Рефлексія. «Три-два-один»

- Три факти, які були новими, цікавими, несподіваними на уроці.
- Два факти, які здалися нецікавими, некорисними або вже відомі.
- Один факт, який хотілося б вивчити детально, поглибити знання про нього.

Тема 11.
ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ
ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ
«Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ
ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №1-2

Мета: поглибити знання із методики проведення та сформувати навички застосування інноваційних технологій інтегрованого курсу «Я досліджую світ»; виробити уміння оцінювати ефективність застосування інноваційних технологій.

Обладнання: навчальні програми для 1-4 класів (під керівництвом О. Савченко, Р. Шияна), підручники «Я досліджую світ», дидактичні матеріали.

Представлення результатів лабораторної роботи: урок інтегрованого курсу «Я досліджую світ» з використанням інноваційних технологій та здійснити його самоаналіз.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Урок – основна форма організації впровадження освітньої діяльності в школі. Основні характеристики уроку: *мета; зміст; методи і засоби навчання; організація навчальної діяльності.*

Мета – загальноосвітня, виховна, практична (розвиваюча).

Методи навчання – це упорядковані способи взаємопов'язаної діяльності вчителя і учнів, які направлені на досягнення цілей навчання.

При виборі певного методу слід враховувати:

1) мету уроку;

- 2) структуру та інші особливості змісту матеріалу уроку (складність, новизна, характер матеріалу тощо);
- 3) особливості учнів класу (рівень розвитку мислення; рівень знань, вмінь та навичок; рівень вихованості тощо);
- 4) застосування дидактичних матеріалів, обладнання, інформаційно-комунікативних технологій;
- 5) індивідуальну майстерність вчителя та його особисті якості.

Методи навчання поділять на методи наукового дослідження та методи навчання конкретного предмету.

Методи наукового дослідження складаються з загальних методів дидактики з врахуванням специфіки навчального предмету (індукція, дедукція, аналіз, синтез, аналогія, узагальнення, абстрагування, конкретизація, класифікація, систематизація) і спеціальних методів (відпрацювання навичок, робота у групах, опитування думок, мозкові штурми, рольові ігри, аналіз історій і ситуацій, дебати). Також до методів навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» належать проблемний метод, проблемне навчання.

Застосування проблемного методу передбачає:

- 1) створення проблемної ситуації;
- 2) певна готовність та певний інтерес у учнів до відшукування розв'язку;
- 3) можливість неоднозначного шляху розв'язку проблеми.

Схема реалізації проблемного методу:

- 1) створення проблемної ситуації;
- 2) висунення гіпотез учнями;
- 3) обговорення гіпотез;
- 4) розв'язування проблеми;
- 5) висновки.

На уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» слід використовувати загальні, групові та індивідуальні форми роботи з учнями.

Типи уроків

Уроки можна класифікувати за двома ознаками – за *дидактичною метою* та за *способом їх проведення*.

За дидактичною метою:

- урок вивчення нового матеріалу;
- урок закріплення вивченого;
- урок перевірки знань, вмінь та навичок;
- урок систематизації та узагальнення вивченого матеріалу.

За способом проведення:

- комбінований урок;
- урок пояснення нового матеріалу;
- оглядовий урок;
- урок повторення.

Вимоги до уроку інформатики:

- цілеспрямованість;
- раціональна побудова змісту уроку;
- оптимальний вибір засобів, методів та прийомів навчання і виховання.

Основні етапи уроку:

- постановка мети уроку перед учнями;
- ознайомлення з новим матеріалом;
- закріплення вивченого;
- перевірка знань, вмінь та навичок учнів;
- систематизація та узагальнення вивченого матеріалу.

Конспект уроку

План уроку визначає систему понять, що вивчаються, на кожний урок, формування загальнонавчальних і спеціальних умінь відповідно до змісту, відображає вирішення комплексу виховних завдань, розвиток особистісних якостей учнів.

Учитель розкриває у плані всі структурні елементи уроку, ретельно продумує кожний етап, визначає методи і засоби подання матеріалу.

Методичні вимоги до уроку інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

1. Сформулювати тему уроку.
2. Визначити цілі уроку: освітні, практичні (розвиваючі) і виховні.

3. Визначити тип уроку і відповідно до нього розробити структуру уроку, визначити конкретну задачу кожного етапу уроку.
4. Відібрати навчальний матеріал відповідно до мети (освітньої) і задачами окремих етапів уроку.
5. Визначити методи і прийоми роботи учнів.
6. Визначити прийоми керівництва вчителем діяльністю учнів.
7. Вибрати засоби навчання (підручник, дидактичні або роздаткові матеріали).
8. Визначити форму і зміст матеріалів для перевірки засвоєння матеріалу, що розглянутого на уроці.
9. Продумати інструктаж до виконання домашнього завдання і форму підведення підсумків уроку.

У розгорнутому плані уроку повинні знайти відображення наступні моменти: тема уроку, цілі уроку, обладнання та програмне забезпечення уроку, етапи уроку (у плані повинні бути позначені тільки ті з них, що будуть на конкретному уроці).

Методичні рекомендації та вимоги до різних етапів уроку:

1. *Перевірка домашнього завдання.* У плані вказати тільки те, що перевіряється, з якою метою й у якій формі.
2. *Пояснення (вивчення) нового матеріалу.* У плані вказати:
  - а) головну суть нового матеріалу (про що матеріал, який вид задач, який прийом (алгоритм, спосіб, метод) вводиться);
  - б) яким дидактичним прийомом (способом, методом) буде вивчатися нове: читання книги, пояснення вчителя, доповіді учнів, самостійна робота.

Організація самостійної роботи учнів. У плані вказати форми організації самостійної роботи (дано завдання працювати з книгою і сформульовані питання, на які треба в книзі знайти відповідь)

Перевірка самостійної роботи учнів. У плані повинна бути зазначена одна з форм перевірки: збір виконаної роботи і перевірка після уроку; учні обмінюються зошитами і виконують взаємоперевірку.

3. *Домашнє завдання.* У плані повинна бути зазначена мета домашнього завдання, визначена форма його пред'явлення учням.

4. *Висновки по уроку.* У цій частині плану повинно бути чітко сформульовано, які пізнавальні результати одержать учні на уроці. Висновки з уроку тісно пов'язані з цілями уроку, але вони уточнюють і конкретизують мету і, природно, одержують закінчене формулювання тільки під час реально проведеного уроку. Якщо поставлені цілі до уроку були досягнуті, то, звичайно, висновки будуть їх у своїй основі повторювати, тільки конкретизуючи. Якщо ж у ході уроку довелося відхилитися від основної мети, то і висновки будуть інші.

ЗАВДАННЯ ДО ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ

1. Розробити розширений конспект уроку з вибраної теми, враховуючи методичні вимоги до конспекту уроку інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
2. Провести аналіз уроку за схемою:
  - 1) визначити ключові моменти уроку: місце даного уроку в системі уроків по темі; мету і задачі уроку; тип і структуру уроку.
  - 2) провести аналіз кожної структурної частини уроку:
    - визначити, яка освітня задача вирішується;
    - проаналізувати зміст відібраного навчального матеріалу й установити відповідність його поставленій задачі;
    - відзначити методи і прийоми, які використовувались (розповідь, бесіда, створення проблемної ситуації, постановка проблемних питань тощо);
    - форми організації діяльності учнів (колективна й індивідуальна робота, усна і письмова робота);
    - форми і методи контролю за діяльністю учнів.
  - 3) виконати аналіз дидактичних і психологічних особливостей уроку за схемою комплексного аналізу уроку. Для цього відповісти на наступні питання.
    - Чи правильно визначена мета уроку?
    - Чи враховані освітні та розвиваючі задачі, що розв'язувались на уроці?

- Чи обґрунтований добір навчального матеріалу на урок? (Відповідність змісту уроку його основній навчальній меті, чи достатній обсяг навчального матеріалу на уроці, чи відбитий в матеріалі взаємозв'язок теорії і практики?)
  - Які методи і прийоми роботи використовував учитель на уроці, чи відповідають вони меті і змістові навчального матеріалу? (Постановка проблемних питань, їхня точність і логічність).
  - Розв'язування пізнавальних задач, їхня доступність; формування вміння працювати з книгою, комп'ютером тощо).
  - Які методи і прийоми контролю й оцінки діяльності учнів використовував учитель на уроці?
  - Які особливості діяльності учнів на уроці? (Стійкість уваги учнів, швидкість переключення уваги; зовнішні прояви активної розумової діяльності; співвідношення роботи за зразком і самостійної роботи учнів; розумові дії, якими володіють учні; позитивні і негативні емоції учнів на уроці; відношення окремих учнів до навчальної роботи на уроці).
- 4) зробити загальні висновки по уроку: організація уроку; досягнення мети і задачу року(освітніх, розвиваючих і виховних); загальна оцінка діяльності вчителя й учнів на уроці.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються здобувачем вищої освіти під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Відповідно до п. 6.4 Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, визначається навчальним планом і становить не менше 1/3 і не більше 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної дисципліни. Співвідношення обсягів аудиторних занять і самостійної роботи студентів визначається з урахуванням специфіки та змісту конкретної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньо-професійної програми.

Самостійна робота студента повинна бути конкретною за своєю спрямованістю і супроводжуватися ефективним контролем та оцінкою її результатів. Зміст самостійної роботи студента полягає в науково обґрунтованій системі дидактично та методично оформленого навчального матеріалу і визначається з урахуванням структурно-логічної схеми підготовки фахівців, яку відображено в освітньо-професійній програмі та робочому навчальному плані. Зміст самостійної роботи студента з навчальної дисципліни визначається робочою програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних матеріалів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни «Краєзнавча робота в початкових класах».

Основною формою контролю та оцінювання самостійної роботи студентів є усне опитування під час проведення консультації або на практичному занятті.

У ході самостійної роботи студент:

- засвоює теоретичний матеріал з навчальної дисципліни, що вивчається (засвоєння лекційного курсу, а також окремих його розділів, тем, положень і т. д.);
- закріплює знання теоретичного матеріалу, використовуючи необхідний інструментарій практичним шляхом;
- застосовує отримані знання і практичні навички для аналізу ситуацій і вироблення правильного рішення (підготовка до групової дискусії, підготовча робота в рамках ділової гри, письмовий аналіз конкретної ситуації, розробка мистецьких проєктів, під час участі та організації спортивних заходів тощо);
- застосовує отримані знання та уміння для формування власної позиції, теорії, моделі (написання курсової, кваліфікаційної, дипломної, магістерської роботи, наукової доповіді, статті, науково-дослідної роботи).

Самостійна робота з навчальної дисципліни для здобувача може включати різні форми, які визначаються робочою програмою, залежно від мети, завдань та змісту навчальної дисципліни, специфікою наряду підготовки, спеціальності. Умовно самостійну роботу студентів можна розділити на базову і додаткову.

Базова самостійна робота забезпечує підготовку студента до аудиторних занять і контрольних заходів з усіх навчальних дисциплін навчального плану. Результати цієї підготовки виявляються в активності студента на заняттях, при виконанні ним контрольних робіт, тестових завдань й інших видів робіт.

Базова самостійна робота студентів може включати такі види робіт:

- опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури;
- пошук (підбір) і огляд літератури і електронних джерел інформації з індивідуально заданої проблеми навчального курсу;
- виконання домашніх завдань;
- самостійна творча робота;
- вивчення матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- практикум з навчальної дисципліни з використанням програмного забезпечення;

- підготовка до лабораторних робіт, практичних (семінарських) занять;
- підготовка до написання контрольних робіт, інших форм поточного контролю;
- систематизація вивченого матеріалу перед семестровим екзаменом.

Додаткова самостійна робота спрямована на поглиблення і закріплення знань студента, розвиток аналітичних навичок з проблематики навчальної дисципліни.

Здобувачу освіти може зараховуватись виконання самостійної роботи за умови неформального навчання. До неформальної освіти належать: сертифікатні програми, тренінги, короткотермінові курси тощо. У більшості випадків неформальне навчання передбачає отримання слухачами актуальних практичних і теоретичних знань, навичок, оволодіння сучасними методами розв'язання професійних завдань, підвищення рівня їх професійної компетентності, вдосконалення існуючих знань та їх саморозвиток.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Сучасні освітні технології у професійно-педагогічній діяльності вчителя початкових класів

1. Підготувати проєкт «Початкова школа майбутнього: впровадження інноваційних технологій».
2. Скласти порівняльну таблицю традиційної та інноваційної особистісно-орієнтованої системи навчання.
3. Охарактеризувати системні інноваційні педагогічні технології.

Тема 2. Організаційно-методичні засади навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

1. Здійснити порівняльний аналіз інтегрування освітніх галузей в змісті курсу «Я досліджую світ» за модульними програмами Р. Шиян та О. Савченко.
2. Розкрити дидактичний потенціал інноваційних технологій вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
3. Створити картотеку педагогічного досвіду інноваційної діяльності вчителів початкової школи.

Тема 3. Ігрові технології як чинники активізації креативно-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ»

1. Здійснити психолого-педагогічний та філософський аналіз ролі ігрової діяльності в розвитку дитини.
2. Визначити психологічні та професійні фактори готовності вчителя до організації навчально-ігрової діяльності молодших школярів.
3. Розпишіть вимоги для проведення навчальної гри.
4. Підготувати методичні рекомендації щодо використання дидактичної гри при узагальненні вивченого матеріалу.
5. Запропонувати 4-5 комп'ютерних програм або мобільних додатків, що сприятимуть удосконаленню освітнього процесу в початковій школі.

Тема 4. Проектні технології на уроках «Я досліджую світ»: сутність та практичне застосування

1. Підготувати огляд періодичної преси з питань застосування проектних технологій на уроках «Я досліджую світ» (5-7 публікацій).
2. Підготувати доповідь на тему «Специфіка використання проектних технологій у роботі з дітьми різного віку» (за вибором).
3. Скласти перелік проектів, які можна використовувати з молодшими школярами.

Тема 5. Технології проблемного навчання на уроках «Я досліджую світ»

1. Складіть поради (рекомендації) для вчителя початкових класів щодо розвитку критичного мислення у молодших школярів.
2. На основі аналізу Типової освітньої програми визначте очікувані результати навчання здобувачів освіти пов'язані із критичним мисленням в межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
3. Скласти блок-схему «Критичне мислення у системі поняття «мислення».

Опрацювати статтю «Урок, що розвиває критичне мислення: структура і методи». URL: <https://nus.org.ua/articles/urok-shho-rozvyvaye-krytychne-myslennya-struktura-i-metody-chastyna-i/>

Тема 6. Діяльнісний підхід як технологія інтерактивного навчання молодших школярів у НУШ

1. Переглянути відео на EdEra «Лепбук». URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/courseware/139-8b87899e34309879164345ffad9b9/4ce20caf76d946eeae73eb8abcda82cc/>
2. Виготовити власний лепбук, який можна використати з дітьми для розвитку їхньої креативності.
3. Заповнити таблицю «Інтерактивні методи навчання»

Методи, що використовуються для введення в тему уроку та активізації роботи учнів	Методи розробки та поглиблення нового змісту навчання	Методи контролю мети навчання та завершення навчальної теми, уроку
Мозковий штурм	Проблемні ситуації	Проектна робота
...		
...		

Тема 7. Сучасні технології навчання природничої освітньої галузі

1. Охарактеризувати особливості застосування на уроках «Я досліджую світ» методу морфологічного аналізу під час ознайомлення учнів з будовою рослин (форма презентації – довільна).
2. Навести приклади використання винахідницьких задач під час вивчення природничої освітньої лінії.
3. Навести приклади використання вправ-аналогій під час вивчення природничої освітньої лінії. Розробити творчий проєкт зі «Особливості застосування інноваційних технологій ознайомлення молодших школярів з природою».

Тема 8. Інноваційні технології формування екологічної компетентності молодших школярів

1. Запропонувати тематику проєктів екологічного спрямування на уроках «Я досліджую світ» для учнів третього класу та обґрунтувати доцільність їх використання.
2. Підготувати презентацію досвіду вчителів практиків, які використовують в своїй педагогічній діяльності проєктну технологію навчання курсу «Я досліджую світ».
3. Спроєктуйте зміст бесіди з учнями на екологічну тематику.

Тема 9. Інноваційні технології навчання в початковій школі громадянської та історичної освітніх галузей

1. Запропонувати тематику проєктів (громадянського та історичного спрямування) на уроках «Я досліджую світ» для учнів першого класу та обґрунтувати доцільність їх використання.
2. Запропонувати для учнів 1-4 класів (покласно) диференційовані види завдань на уроках «Я досліджую світ» (громадянська та історична освітні галузі) та обґрунтувати доцільність їх використання.
3. Підготувати презентацію «Етнокультурні технології».

Тема 10. Технології формування соціальної і здоров'язбережувальної компетентностей молодших школярів у початковій школі

1. Підготувати презентацію «Здоров'язбережувальні технології як засіб формування здоров'язбережувальної компетентності».

2. Презентувати біоенергетичну здоров'язберезувальну освітню технологію, методи та методики (форма презентації – довільна).
3. Презентувати технологію формування еколого-валеологічної культури для сталого розвитку суспільства (форма презентації – довільна).
4. Обґрунтувати принципи технології «Рекреаційна освіта» (форма презентації – довільна).
5. Скласти узагальнену характеристику технологій формування у молодших школярів досвіду здоров'язбереження.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

---

1. Поняття «педагогічні технології». Класифікація та структура.
2. Причини виникнення нових технологій.
3. Компоненти педагогічної технології. Вимоги до педагогічних технологій.
4. Функції педагогічних технологій у педагогічному процесі.
5. Критерії ефективності педагогічних технологій.
6. Історія розвитку педагогічних технологій.
7. Педагогічні технології початкової школи.
8. Реалізація особистісно-орієнтованого навчання в системі початкової освіти.
9. Особистісно орієнтована модель навчання та її аксіологічна сутність.
10. Особистісно зорієнтований урок у початковій школі. Планування та технологія особистісно зорієнтованого уроку. Структура уроку в системі розвивального навчання.
11. Використання методів розвивального навчання у процесі роботи початкової школи.
12. Психологічні принципи розвивального навчання.
13. Методи розвивального навчання. Концептуальні положення систем розвивального навчання (Л. Виготського, Л. Занкова, В. Давидова, Д. Ельконіна).
14. Діяльність вчителя на уроках в систем розвивального навчання.
15. Технологія проблемного навчання. Основні функції та ознаки проблемного навчання.
16. Особливості організації проблемного навчання на уроках у початковій школі. Поняття проблемної ситуації на уроці в початковій школі
17. Класифікація проєктів: види навчальних проєктів.
18. Алгоритм роботи над проєктом, особливості методики.
19. Метод проєкту в початковій школі. Методика роботи вчителя початкових класів з проєктної технології.
20. Сутність поняття інтерактивного навчання.

21. Складіть сутнісну характеристику «інноваційній діяльності» вчителя початкової школи.
22. Опишіть реформаційні процеси, що відбуваються в сучасній початковій школі.
23. Визначте основні домінанти концепції НУШ.
24. Доведіть твердження: «Інтеграція – основа побудови навчального предмету «Я досліджую світ»».
25. Визначте принципи інтеграції в зміст курсу «Я досліджую світ» освітніх галузей за С. Шияном.
26. Визначте принципи інтеграції в зміст курсу «Я досліджую світ» освітніх галузей за О. Савченко.
27. Доведіть необхідність формування у молодших школярів компетентності в галузі природничих наук.
28. Доведіть необхідність формування у молодших школярів громадянських та соціальних компетентностей.
29. Опишіть методику побудови інтегрованого уроку з «Я досліджую світ».
30. Проаналізуйте історичну та громадянську освітні галузі оновленого Державного стандарту.
31. Проаналізуйте природничу освітню галузь оновленого Державного стандарту.
32. Проаналізуйте соціальну та здоров'язбережувальну освітні галузі оновленого Державного стандарту.
33. Проаналізуйте інформатичну освітню галузь оновленого Державного стандарту.
34. Визначте та опишіть найбільш оптимальні інноваційні технології, що розкривають зміст природничої освітньої галузі в структурі курсу «Я досліджую світ».
35. Визначте та опишіть найбільш оптимальні інноваційні технології, що розкривають зміст громадянської та історичної освітніх галузей в структурі курсу «Я досліджую світ».
36. Визначте та опишіть найбільш оптимальні інноваційні технології, що розкривають зміст соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей в структурі курсу «Я досліджую світ».
37. Визначте та опишіть найбільш оптимальні інноваційні технології, що розкривають зміст інформатичної освітньої галузі в структурі курсу «Я досліджую світ».

38. Охарактеризуйте методи викладання курсу «Я досліджую світ», які активізують пізнавальну діяльність учнів.
39. Опишіть особливості застосування системи розвивального навчання на уроках «Я досліджую світ».
40. Визначте особливості використання в початковій школі освітніх тренажерів під час вивчення курсу «Я досліджую світ».
41. Розкрийте особливості формування у молодших школярів дослідницької поведінки на уроках «Я досліджую світ».
42. Розкрийте особливості використання ігор та тренінгів у межах ТРВЗ-технології.
43. Розкрийте особливості застосування технології проектування на уроках курсу «Я досліджую світ».
44. Розкрийте особливості побудови уроків «Я досліджую світ» за особистісно-орієнтованою моделлю навчання.
45. Розкрийте можливості застосування на уроках «Я досліджую світ» проблемного навчання.
46. Розкрийте особливості формування мультимедійної грамотності при вивченні інформатичної освітньої галузі в змісті курсу «Я досліджую світ».
47. Опишіть методику побудови уроку «Я досліджую світ» з використанням проблемних методів навчання.
48. Опишіть етапи проведення дослідження на уроках «Я досліджую світ» за методикою О. Савенкова.
49. Проаналізуйте можливості предмету «Я досліджую світ» щодо використання інтерактивних методів навчання.
50. Охарактеризуйте методи розвитку творчого мислення учнів під час вивчення курсу «Я досліджую світ».
51. Опишіть здоров'язбережувальні технології як засіб формування здоров'язбережувальної компетентності
52. Охарактеризуйте види аналогій, що використовуються у навчанні молодших школярів творчій поведінці.
53. Розкрийте особливості використання на уроках «Я досліджую світ» диференційованого підходу.
54. Охарактеризуйте мотиваційну сферу вивчення природи молодшими школярами за умови використання інноваційних технологій.

55. Складіть сутнісну характеристику інноваційним технологіям, що використовуються на уроках «Я досліджую світ».
56. Доведіть необхідність використання на уроках «Я досліджую світ» ІКТ технологій.
57. Проаналізуйте можливості предмету «Я досліджую світ» щодо використання ігрових технологій.
58. Охарактеризуйте технологію формування еколого-валеологічної культури для сталого розвитку суспільства.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

Суть інтерактивного навчання під час вивчення курсу «Я досліджую світ» це –

- А) діалогове навчання;
- Б) проведення експериментів;
- В) підвищення якості навчання;
- Г) врахування вікових особливостей учнів.

Концепція розвивального навчання на уроках «Я досліджую світ» передбачає застосовувати наступних методів:

- А) пояснення, бесіда;
- Б) проблемні, продуктивні, дослідницькі;
- В) демонстрації, ілюстрації, спостереження;
- Г) інтерактивні методи навчання.

До структурних складових дидактичної гри відносяться:

А) дидактичне завдання, ігровий задум, ігровий початок, ігрові дії, правила гри, підбиття підсумків;

Б) дидактичне завдання, ігровий задум, ігрові дії, правила гри, підбиття підсумків;

В) дидактичне правило, ігровий задум, ігровий початок, ігрові дії, правила гри;

Г) усі відповіді правильні.

Вкажіть функцію гри, яка полягає у подоланні труднощів, що виникають у процесі життєдіяльності:

- А) розважальна;
- Б) корекційна;
- В) терапевтична.

Метод, що передбачає побудову висловлювання за наступним алгоритмом: Я вважаю...Тому що... Наприклад... Таким чином..?

- А) метод «Обери позицію»;

- Б) метод «Ажурна пилка»;
- В) метод «Прес»;
- Г) усі відповіді правильні.

Активна громадянська позиція на засадах демократії, поваги до прав і свобод людини, толерантного ставлення до оточуючих, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів – це мета...

- А) здоров'язбережувальної освітньої галузі;
- Б) мистецької освітньої галузі;
- В) громадянської та історичної освітньої галузі;
- Г) природничої освітньої галузі.

Розвиток інтелектуально-творчих задатків учнів здійснюється через:

- А) організацію навчального середовища школярів з метою розвитку їх допитливості;
- Б) заохочення висловлювання дітьми оригінальних ідей; створення ситуації успіху;
- В) всі відповіді вірні.

До методів навчання, які сприяють пізнанню учнями навколишнього середовища відносять:

- А) проблемно-пошукові методи, методи і прийоми формування умінь спостереження;
- Б) методи навчання технологіям взаємодії з природою, метод екологічних очікувань, метод екологічної турботи;
- В) проблемно-пошукові методи, методи і прийоми формування умінь спостереження, методи навчання технологіям взаємодії з природою, метод екологічних очікувань, метод екологічної турботи;

Використання проблемного навчання– це...

- А) діяльність вчителя спрямована на розв'язання проблем навчання;
- Б) діяльність учнів із засвоєння знань і способів діяльності на основі створення і розв'язання проблемних ситуацій;

В) діяльність вчителя спрямована на стимулювання інтересу учнів до нових знань;

Г) спільне розв'язання природничих задач.

Шляхами розв'язання проблемних ситуацій на уроках «Я досліджую світ» можуть бути:

А) проблемне викладання знань учителем, організація частково-пошукової діяльності;

Б) організація дослідницької діяльності шляхом спостереження учнів у природі;

В) обидві відповіді вірні.

На уроках «Я досліджую світ» застосування проєктної технології – це:

А) це технологія, що забезпечує нове поєднання індукції та дедукції;

Б) сукупність певних дій, документів, попередніх текстів, задум для створення реального об'єкта, предмета;

В) система вживання вчителем найбільш ефективного поєднання різних типів і видів самостійної роботи учнів;

Г) усе вище зазначене.

Що лежить в основі методу проєктів, який використовується на уроках «Я досліджую світ»?

А) розвиток пам'яті, уваги, конкретного мислення;

Б) формування гармонійно розвиненої особистості;

В) розвиток пізнавальних, творчих здібностей, логічного мислення, самостійності;

Г) усе вище зазначене.

Виконання творчих проєктів на уроках «Я досліджую світ» сприяють розвитку особистості:

А) закріплення набутих знань і придбання нових;

Б) розвиток комплексного мислення;

В) розвиток почуття власної інтелектуальної гідності;

Г) всі відповіді вірні.

До нестандартних форм проведення уроків «Я досліджую світ» можна віднести:

- А) урок вивчення нових знань, урок формування умінь і навичок, урок контролю і корекції ЗУН;
- Б) бінарні уроки, уроки-звіти, уроки фестивалі, уроки подорожі тощо;
- В) уроки, які проводять учні, уроки без сюжету, уроки на природі;
- Г) всі відповіді вірні.

Оберіть очікувані результати формування в молодших школярів навчально-пізнавальної активності, уміння бачити та розуміти навколишній світ засобами експерименту (дослідів).

- А) Підтримання інтересу до засвоєння знань за допомогою досвіду практичних дослідів на вивчення властивостей різних предметів;
- Б) Уміння вести дослідження у вигляді найпростіших дослідів, використовувати різну інформацію допоможуть безболісно перейти до навчання в середній та старшій школі;
- В) Стимулювання емоційного позитивного ставлення до навчання. Визначення та оцінка впливу на вибір здорової та безпечної поведінки.
- Г) Ведення дослідної діяльності допоможе сформувати в дітей правильну наукову картину світу.

Оберіть найточніше визначення поняття «здоров'язбережувальна технологія»:

- А) Дії, спрямовані на зміцнення фізичного здоров'я та профілактику хвороб відповідність навчального та фізичного навантаження віковим можливостям дитини;
- Б) відсутність стресу, адекватність вимог, адекватність методик навчання та виховання;
- В) це всі ті психолого-педагогічні технології, програми, методи, які спрямовані на виховання в учнів культури здоров'я, особистісних якостей, що сприяють його збереженню й зміцненню, формування уявлення про здоров'я як цінність, мотивацію на ведення здорового способу життя.

Фронтальний дослід це:

- А) дослід проводить учитель у випадку, коли цей дослід складний або небезпечний для дітей (досліди з використанням вогню);

Б) проводяться протягом невеликого проміжку часу безпосередньо на уроці;

В) учень самостійно виконує прості досліди, вчиться поводитися з обладнанням, речовинами.

Моделювання природних об'єктів – це:

А) графічне зображення об'єктів природи у процесі моделюючої діяльності;

Б) вивчення об'єкта шляхом створення та дослідження його копії, яка за своїми властивостями відтворює властивості об'єкта;

В) схематичне зображення об'єктів природи у процесі моделюючої діяльності.

Визначенню «практична робота з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» відповідає судження:

А) Певна робота, на основі якої формуються знання і практичні вміння;

Б) Навчально-пізнавальна діяльність, у процесі якої учні виконують практичні дії з об'єктами в матеріальній або матеріалізованій формі;

В) Моторна діяльність спрямована на засвоєння учнями програмного матеріалу з фіксацією фактів спостережень у процесі практичних дій.

Для якої технологія метою є формування не тільки ЗУН, а й способів розумових дій, направлені на конкретну особистість учня:

А) диференційованого навчання;

Б) розвивального навчання;

В) сугестивного навчання;

Г) проблемного навчання;

Для якої технології характерною ознакою є психологічна підтримка розвитку особистості дитини?

А) диференційованого навчання;

Б) розвивального навчання;

В) створення ситуації успіху;

Г) проблемного навчання.

Визначте ознаку найбільш ефективної педагогічної технології:

- А) міцні знання та уміння учнів;
- Б) вихованість учнів;
- В) досягнення мети за короткий час з найменшими витратами;
- Г) зміцнення матеріально-технічної бази.

Що таке педагогічна технологія?

А) сукупність моделей та методик навчання, завданням яких є оптимізація форм освіти;

Б) системний метод створення, застосування і визначення процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням всіх ресурсів та їхніх взаємодій, завданням яких є оптимізація форм освіти;

В) алгоритм процесу досягнення запланованих результатів, з урахуванням всіх ресурсів НВП та їхніх взаємодій;

Г) системний метод викладання, завданням якого є застосування, визначення процесу викладання і засвоєння знань.

В чому полягає суть технології навчання як дослідження:

А) розвиток критичного мислення як засіб самореалізації особистості;

Б) розробка системи дослідницьких завдань, визначення змістових блоків навчально-дослідної діяльності у часовій перспективі (на семестр, навчальний рік тощо);

В) інтеграція перспективних напрямків удосконалення навчального процесу.

Інтерактивне навчання це:

А) Моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем;

Б) Прийом використовують під час обговорення дискусійних питань і проведення вправ у яких необхідно чітко обґрунтувати свою позицію;

В) Групове навчання, ефективно для розвитку навичок спілкування, удосконалення вміння дискутувати та аргументувати свою думку.

Здатність особистості продуктивно співпрацювати з різними партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі – це:

- А) Громадська компетентність;

- Б) Предметна компетентність;
- В) Соціальна компетентність;
- Г) Міжпредметна компетентність.

Формування особистісно значущої картини світу у молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» здійснюється за рахунок...

- А) реалізації міжпредметних зв'язків;
- Б) Активної позиції учня у набутті особистісних цінностей, опори на життєвий досвід;
- В) Використання педагогічної етики у стосунках учителя й учнів.

Педагогічна технологія – це ...

- А) мистецтво використання результатів наукових досліджень;
- Б) принципи, що використовуються в навчанні;
- В) перелік прийомів і засобів необхідних для досягнення заздалегідь поставленої мети навчання і виховання;
- Г) методи, що використовуються в навчанні.

Навчання ефективно впливає на процес розвитку тоді, коли...

- А) знаходиться у зоні найближчого розвитку здібностей дитини;
- Б) орієнтується на здобуті знання;
- В) орієнтується на вимоги навчання ;
- Г) орієнтується на засвоєння досвіду.

Гуманізація педагогічного процесу – це ...

- А) мета і завдання виховання;
- Б) зміст виховання;
- В) концепція, основу якої становить ідея побудови педагогічної системи на позиціях гуманізму з метою створення найсприятливіших умов для повноцінного розвитку дитини;
- Г) умови виховання.

Інновативність – це ...

- А) виховання пов'язане з умовами виховання;
- Б) розвиток природних здібностей особистості;
- В) напрям соціально-економічного виховання;

Г) емоційно-оцінне ставлення до нововведень, відмінність у сприйнятливості суб'єктів до інновацій, нових ідей, досвіду.

Інноваційна культура педагога – це ...

А) педагогічна вимога;

Б) система освоєних особистістю педагогічних засобів, що забезпечують інноваційний спосіб діяльності, системоутвірним елементом якої є цінності інноваційного плану;

В) приклад;

Г) заохочення.

Інноваційне навчання – це ...

А) зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна діяльність, яка ґрунтується на оригінальних методиках розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптивних можливостей особистості;

Б) налаштованість на навчальний процес;

В) очікувані наслідки;

Г) матеріальна забезпеченість навчально-виховного процесу.

Інновація – це ...

А) нововведення, зміна, оновлення: новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях;

Б) спосіб діяльності;

В) шлях досягнення мети;

Г) індивідуальна особливість.

Інновація освіти – це ..

А) виховний прийом;

Б) спосіб досягнення мети;

В) цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікації цілей або каналів навчання; впровадження нових технологій у систему навчання;

Г) спосіб спільної діяльності вихователя і вихованців.

Креативність – це ..

- А) вимога до організації виховного процесу;
- Б) варіант організації виховного процесу;
- В) стійка властивість індивіда, що зумовлює здатність виявляти соціально значущу творчу активність; рівень творчої обдарованості, здатної до творчості;
- Г) спосіб реалізації мети виховання.

Технологія розвитку творчої особистості – це ...

- А) формування системного творчого мислення, розвиток творчої уяви, винахідницької кмітливості на основі використання законів розвитку технічних систем;
- Б) технологія поетапного формування розумових дій;
- В) готовність педагога до здійснення творчої діяльності;
- Г) технологія організації групової діяльності.

Яке з наведених визначень відповідає терміну «педагогічне новаторство»?

- А) рівень професіоналізму вчителя, який характеризується знанням навчального предмета, володінням психолого-педагогічною теорією та системою навчально-виховних умінь і навичок;
- Б) досконалі педагогічні уміння вчителя, які виявляються в особливо чіткому застосуванні методів і прийомів навчання на практиці;
- В) впровадження у навчально-виховний процес різних інновацій, раціоналізація методів та прийомів навчання без корінної перебудови навчального процесу.

Гуманістична спрямованість учителя полягає у...

- А) гуманному ставленні до учнів;
- Б) спрямованості діяльності педагога на особистість іншої людини;
- В) проголошенні найвищих духовних та моральних цінностей.

Система взаємодії вчителя з учнем – це...

- А) педагогічна второпність;
- Б) педагогічне спілкування;

- В) педагогічна майстерність;
- Г) педагогічна технологія.

Гра, що являє собою розігрування в особах фрагментів літературних творів чи сценаріїв, називається:

- А) рольова;
- В) ділова;
- В) сюжетна;
- Г) драматизація.

Індивідуалізація навчання – це:

А) організація навчального процесу, при якому вибір способів, прийомів, темпу навчання обумовлюється індивідуальними особливостями учнів;

Б) організація виховання процесу, при якому вибір способів, прийомів, темпу виховання обумовлюється індивідуальними особливостями учнів;

В) організація процесу розвитку, при якому вибір способів, прийомів, темпу розвитку обумовлюється індивідуальними особливостями учнів;

Г) організація процесу соціалізації, при якому вибір способів, прийомів, темпу соціалізації обумовлюється індивідуальними особливостями учнів.

Поняття «Педагогічна технологія» використовується у значенні:

А) науковому: педагогічні технології – частина педагогічної науки, що вивчає і розробляє цілі, зміст і методи навчання і проектує педагогічні процеси;

Б) процесуально-описовому: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих результатів навчання;

В) процесуально-дієвому: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування усіх особових, інструментальних і методологічних педагогічних засобів;

Г) всі відповіді правильні.

Педагогічна гра має істотну ознаку, яка полягає у:

- А) чітко поставленій меті навчання й відповідних їй педагогічних результатів;
- Б) чітко поставленій меті виховання й відповідних їй педагогічних результатів;
- В) чітко поставленій розвивальній меті й відповідних їй педагогічних результатів;
- Г) інші варіанти.

У проблемному навчанні виділяють:

- А) проблемний виклад матеріалу;
- Б) навчання учнів розв'язуванню проблем (проблемне засвоєння матеріалу та формування культури пізнавальної діяльності);
- В) методи проблемного навчання (евристичний, дослідницький, проблемного викладу матеріалу);
- Г) всі відповіді правильні.

До джерел і складових частин нових педагогічних технологій належать:

- А) соціальні перетворення і нове педагогічне мислення;
- Б) педагогічна, психологічна, суспільні науки;
- В) передовий педагогічний досвід;
- Г) всі відповіді правильні.

Педагогічна гра має істотну ознаку, яка полягає у:

- А) чітко поставленій меті навчання й відповідних їй педагогічних результатів;
- Б) чітко поставленій меті виховання й відповідних їй педагогічних результатів;
- В) чітко поставленій розвивальній меті й відповідних їй педагогічних результатів;
- Г) інші варіанти.

Навчальний проєкт:

- А) практика особистісно орієнтованого навчання в процесі конкретної праці учня на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів;

Б) розглядає дитину як життєве явище, а не педагогічне, вбачаючи в ній не стільки об'єкт, що потребує впливу, скільки особистість, що інтенсивно розвивається;

В) формування в дитині конкретних здібностей;

Г) формування у дитини організаторських здібностей.

Інноваційна діяльність – це:

А) діяльність, спрямована на створення і використання результатів наукових досліджень та розробок;

Б) діяльність, спрямована на створення, використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг;

В) діяльність, спрямована на розроблення і випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг.

Інтерактивна технологія навчання орієнтована на:

А) індивідуальну форму навчання;

Б) дистанційну форму навчання;

В) групову форму навчання;

Г) є особливою формою навчання.

Ефективне застосування інтерактивних технологій в освітньому процесі вимагає від учителя створення:

А) позитивної психологічної атмосфери в класі під час уроку;

Б) запровадження в класі спеціальних норм спільної праці;

В) оптимальне облаштування навчального простору;

Г) усі варіанти вірні.

До обов'язкових компонентів уроку за інтерактивною технологією належить:

А) рефлексія;

Б) емпатія;

В) фрустрація;

Г) релаксація.

Педагогічна технологія «Школа успіху і радості» була заснована:

- А) Р. Штайнером;
- Б) М. Монтессорі;
- В) С. Френе;
- Г) В. Біблером.

В основу вальдорфської педагогіки заснованої Р. Штайнером покладено:

- А) теологічне вчення про створення людини;
- Б) антропософське вчення про індивідуальність людини;
- В) історіософське вчення про розвиток людини;
- Г) матеріалістичне вчення про розвиток людини.

Керівництво вальдорфською школою здійснює:

- А) директор школи;
- Б) батьківський комітет;
- В) засновник школи;
- Г) педагогічна рада.

Перебіг інноваційних процесів під час викладання природознавства здійснюється за законами:

- А) Стереотипізації, незворотної дестабілізації педагогічного середовища, обов'язкової реалізації інноваційного процесу;
- Б) Обов'язкової реалізації інноваційного процесу, прогностичності, діагностичності;
- В) Незворотної дестабілізації педагогічного середовища, обов'язкової реалізації інноваційного процесу, стереотипізації педагогічних інновацій.

Поняття «інновація» вперше було вжито для позначення:

- А) Процесу трансфера;
- Б) Процесу навчання;
- В) Технологічного процесу.

Продуктом інновацій як процесу творчої діяльності виступає:

- А) Педагогічний проєкт;

Б) Зростання педагогічної майстерності, рівня культури, мислення, світогляду вчителя;

В) Правильної відповіді немає.

Поряд з терміном «гра» часто використовують поняття:

А) Інновація;

Б) Технологія;

В) Імітація.

Мета технології «мозковий штурм» полягає у:

А) Збиранні якомога більшої кількості ідей щодо визначеної проблеми від усіх учнів упродовж певного (обмеженого) часу;

Б) Визначенні проблеми;

В) Активізації життєвого досвіду учнів.

Структура інтерактивного уроку (за О. Пометун) складається з таких етапів:

А) Мотивація опорних знань учнів; актуалізація знань про предмет; повідомлення нової теми; інтерактивна вправа, рефлексія;

Б) Мотивація навчально-пізнавальної діяльності, інтерактивна вправа, оцінювання результатів навчальних досягнень учнів;

В) Мотивація; оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів; надання необхідної інформації; інтерактивна вправа; підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку.

Технологія організації проєктної діяльності у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» зорієнтована на:

А) Пошуково-творчу діяльність учнів;

Б) Ігрову діяльність учнів;

В) Врахування вікових особливостей молодших школярів.

Планування роботи над проєктом здійснюється за такими етапами:

А) Планування, визначення мети проєкту, ознайомлення учнів із темою, підсумок;

Б) Організація, планування, реалізація, підсумок;

В) Організація, визначення виду проєкту, добір теми, підсумок.

На уроках «Я досліджую світ» найбільш доцільними є такі проєкти:

- А) Безстрокові, короткострокові, довгострокові;
- Б) Середньої тривалості;
- В) Правильної відповіді немає.

Основними поняттями технології проблемного навчання є:

- А) Проблемна ситуація, навчальна проблема, проблема-задача;
- Б) Проблемна ситуація, навчальна проблема, проблемне завдання;
- В) Проблема, проблемна ситуація, евристична бесіда.

Дослідженню процесів розвитку критичного мислення молодших школярів присвячені праці:

- А) Байрамова А., Липкіної А., Сінельнікова В. та ін.;
- Б) Дж. Дьюї, У. Кілпатрика, Ч. Мак-Мері та ін.;
- В) К. Мередит, Ч. Темпл, Дж. Стил та ін.

Метою технології розвитку критичного мислення є розвиток:

- А) Уміння вчитися;
- Б) Компетенції продуктивної творчої діяльності;
- В) Умінь приймати важливі рішення, працювати з інформацією, аналізувати різні сторони явищ тощо.

Які основні цілі навчання в технології «проблемне навчання»?

- А) оволодіння знаннями, уміннями та навичками;
- Б) засвоєння способів самостійної роботи;
- В) розвиток пізнавальних здібностей;
- Г) всі правильні.

Для якої технології характерні такі особливості: використання проблемних методів, створення проблемних ситуацій на всіх етапах навчання:

- А) диференційованого навчання;
- Б) розвивального навчання Л. Занкова;
- В) сугестивного навчання;
- Г) проблемного навчання.

Для якої технологія метою є формування не тільки знання, уміння, навички, а й способів розумових дій, направлені на конкретну особистість учня:

- А) диференційованого навчання;
- Б) розвивального навчання;
- В) сугестивного навчання;
- Г) проблемного навчання.

Для якої технології характерною ознакою є психологічна підтримка розвитку особистості дитини?

- А) диференційованого навчання;
- Б) розвивального навчання;
- В) створення ситуації успіху;
- Г) проблемного навчання.

Для якої технології характерною ознакою є вивчення матеріалу великими блоками з застосуванням опорних схем та багаторазовим повторенням:

- А) диференційованого навчання;
- Б) розвивального навчання;
- В) створення ситуації успіху;
- Г) інтенсифікації навчання на основі знакових моделей навчального матеріалу В. Шаталова.

Виберіть три рівня застосування педагогічних технологій:

- а) загальнопедагогічний;
- б) предметий;
- в) модульний;
- г) науковий.

- А) а, б, в;
- Б) б, в, г;
- В) а, в, г;
- Г) а, б, г.

Визначте ознаку найбільш ефективної педагогічної технології:

- А) міцні знання та уміння учнів;

- Б) вихованість учнів;
- В) досягнення мети за короткий час з найменшими витратами;
- Г) зміцнення матеріально-технічної бази.

Які основні якості притаманні педагогічним технологіям:

- а) відповідає критерію технологічності;
- б) базується на науковій концепції;
- в) системність;
- г) ефективність;
- д) відтворюваність.

- А) а, б, г, д;
- Б) б, г, д;
- В) а, б, в;
- Г) всі – правильні.

Що є характерною рисою інноваційної педагогічної технології?

- А) забезпечення належних фінансових та організаційних умов для успішного досягнення переорієнтації;
- Б) системне нововведення, що забезпечує цілеспрямований перехід системи до нового стану;
- В) зосередження зусиль на формуванні вільної особистості, громадянина, здатного робити обґрунтований вибір у різних ситуаціях;
- Г) зміщення пріоритетів на розвиток психічних, фізичних та ін. сфер особистості замість формування кола умінь та оволодіння обсягом інформації.

Що таке педагогічна технологія?

- А) сукупність моделей та методик навчання, завданням яких є оптимізація форм освіти;
- Б) системний метод створення, застосування і визначення процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням всіх ресурсів та їхніх взаємодій, завданням яких є оптимізація форм освіти;
- В) алгоритм процесу досягнення запланованих результатів, з урахуванням всіх ресурсів НВП та їхніх взаємодій;
- Г) системний метод викладання, завданням якого є застосування, визначення процесу викладання і засвоєння знань.

В чому полягає суть технології проєктного навчання:

- А) гармонійне поєднання академічних знань з прагматичними;
- Б) використання сукупності дослідницьких пошукових, творчих методів, прийомів, засобів;
- Г) розвиток та оздоровлення дітей;
- Д) розвиток критичного мислення як засіб самореалізації особистості.

В чому полягає суть технології навчання як дослідження:

- А) розвиток критичного мислення як засіб самореалізації особистості;
- Б) розробка системи дослідницьких завдань, визначення змістових блоків навчально-дослідної діяльності у часовій перспективі (на семестр, навчальний рік тощо);
- В) інтеграція перспективних напрямків удосконалення освітнього процесу;
- Г) суб'єктне відкриття нових знань учнів.

Що є прогнозованим результатом технології проєктного навчання:

- А) міцні знання високого рівня;
- Б) практико орієнтований підхід до навчання;
- В) Формування ключових компетенцій (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних тощо);
- Г) Економія часу;
- Д) Розвиток ініціативності та самостійності учнів.

Під технологізацією освіти розуміють:

- А) Сукупність процесів навчання і виховання;
- Б) Систематизація процесу навчання: закріплення і нормування в діяльності педагога цілей, форм, організацій, процедур, результатів та ін.;
- В) Спрямованість педагогічних досліджень на вдосконалення діяльності навчання, підвищення її результативності, інструментальності, інтенсивності.

Педагогічні таксономії це – ...

- А) Орієнтація на чіткі діагностичні цілі;

Б) Побудова чіткої системи цілей, усередині якої виділені їхні категорії і послідовні рівні;

В) Створенням максимально ясного, конкретної мови для опису цілей навчання, на який викладач може перевести недостатньо ясні формулювання.

Який з нижче вказаних пунктів не відноситься до особливостей технологічного підходу до навчання?

А) Виходить з пріоритетності освіти над самоосвітою;

Б) Спирається на нову для дидактики і предметних методик ідею діагностичного цілепокладання у навчанні;

В) Він жорстко спрямований на підвищення ефективності процесу навчання.

Категорія, яка означає запам'ятовування і відтворення вивченого матеріалу від конкретних фактів до цілісних теорій – це ...

А) Знання;

Б) Вміння;

В) Розуміння.

Який з наведених нижче основних компонентів технології навчання забезпечує подолання прогалин в знаннях і досвіді студентів усієї групи?

А) Діагностика причин відставання у навчанні;

Б) Організація діяльності учнів із засвоєння і закріплення навчального матеріалу;

В) Вибір методики.

Освітній процес особистісно-орієнтованого навчання надає кожному можливість реалізувати себе в пізнанні, навчальній діяльності та поведінці, спираючись на його суб'єктивний досвід, здібності, інтереси, ціннісні орієнтири.

А) Ні;

Б) ТАК.

Самоаналіз, роздуми над вивченим, вміння узагальнювати знання, приєднавши «нове» до вже відомого, бачити важливість вивченого матеріалу для свого подальшого життя й творчої професійної діяльності:

- А) Креативність;
- Б) Рефлексія;
- В) Компетенція;
- Г) Індукція.

Якісно нова сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання й управління, яка вносить суттєві зміни у результат педагогічного процесу:

- А) Педагогічні інноваційні технології;
- Б) Педагогічні традиційні технології;
- В) Інновації;
- Г) Методи.

Якісно нова сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання й управління, яка вносить суттєві зміни у результат педагогічного процесу:

- А) Педагогічні інноваційні технології;
- Б) Педагогічні традиційні технології;
- В) Інновації;
- Г) Методи.

Завдання, в основу яких покладена навчально-пізнавальна діяльність:

- А) Завдання, спрямовані на систематизацію та закріплення знань;
- Б) Завдання, спрямовані на формування креативності;
- В) Завдання, спрямовані на формування навичок творчого володіння;
- Г) Жодної правильної відповіді.

У чому полягає диференційований підхід до учнів?

А) Розподілити дітей у групи – «сильні», «середні» та «слабкі», щоб вони виконували завдання відповідно до своїх можливостей;

Б) Організовувати групи за інтересами, пропонуючи якісь цікаві їм завдання;

В) У групах може бути діти з різним рівнем успішності, і навіть із різними інтересами, головне – вони виконують загальне для всієї групи завдання;

Г) Всі відповіді правильні.

Як досягається активна розумова діяльність учнів під час уроку?

А) Виконання вправ;

Б) Створення проблемної ситуації, ігрові та цікаві форми робіт, різноманітність видів робіт, використання наочності;

В) Чергування усних та письмових видів робіт, поступовий перехід від колективних до самостійних робіт;

Г) Робота в групах і парах.

Назвіть види учнівських проектів за часовим терміном виконання:

А) Короткострокові і довготривалі;

Б) Інформаційно-пізнавальні, творчі, науково-пошукові, прикладні;

В) Підготовчо-мотиваційний та планування, вибору рішення та виконання проекту;

Г) Оформлення кінцевого продукту, аналізу і самоаналізу, захисту та оцінювання результатів.

Що являють собою ігри-драматизації?

А) Це ігри, в яких дитина примушує «говорити», виконувати різні дії ляльок;

Б) У їх процесі відбувається творча переробка пережитих вражень, їх комбінування та побудова з них нової дійсності, яка відповідає запитам і нахилам дитини;

В) У грі ролі на основі даного сюжету виконують не ляльки, а самі діти;

Г) Постановка казки на сцені.

Назвіть етапи проведення дослідницької технології.

А) Підготовчий, дослідницький, підсумковий;

Б) Словникова робота, читання тексту, відповіді на запитання, складання плану, повторне причитування тексту, переказ;

В) Використання роботи в групах і парах;

Г) Використання на уроках різноманітних ігор.

Як проводиться така інтерактивна форма роботи, як «акваріум»?

А) Одна група учнів займає місце в центрі класу, обговорює проблему, інші не втручаючись, спостерігають...

Б) Утворюється внутрішнє і зовнішнє (рухоме) «кільце» учнів, які встигають обговорити за кілька хвилин декілька тем;

В) Учням надається можливість по черзі висловити свою думку, а інші чекають своєї черги;

Г) Всі названі варіанти правильні.

Як проводиться така інтерактивна форма роботи, як «мікрофон»?

А) Одна група учнів займає місце в центрі класу, обговорює проблему, інші не втручаючись, спостерігають;

Б) Утворюється внутрішнє і зовнішнє (рухоме) «кільце» учнів, які встигають обговорити за кілька хвилин декілька тем;

В) Учням надається можливість по черзі висловити свою думку, а інші чекають своєї черги;

Г) учні працюють в групах і парах.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Авторська школа – експериментальний навчально-виховний заклад, діяльність якого базується на розробленій автором чи авторським колективом педагогічній концепції.

Авторські освітні технології – розроблені педагогами-практиками технології, в яких у різних варіантах поєднано адекватні змісту і цілям різнорівневого і різнопрофільного навчання структурно-логічні, інтеграційні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові технології.

Ажурна пилка – технологія, що застосовується для створення на уроці ситуації, яка дає змогу учням працювати разом для засвоєння великої кількості інформації за дуже короткий час. Робота будується за такими етапами: 1) учням пропонується об'єднатися в «домашні» групи й обмінятися думками щодо способу розв'язування свого домашнього завдання; 2) учитель пропонує учням об'єднатися у групи відповідно до своїх номерів («експертні» групи). У кожній «експертній» групі опиняються представники кожної з «домашніх» груп. У групах відбувається обговорення, коригування, а, можливо, й спростування представленого способу; 3) учитель знову пропонує учням об'єднатися у «домашні» групи, учасники яких знову обговорюють усі розв'язання домашніх завдань; 4) клас об'єднується для підбиття підсумків.

Взаємодія – процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їхню взаємну обумовленість і зв'язок.

Виховання – планомірний і цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку людини з метою формування певних установок, понять, принципів, ціннісних орієнтацій, що забезпечує умови для її розвитку, підготовку до громадського життя та праці.

Вчинок – свідома дія, оцінювана як акт морального самовизначення людини, у якому вона утверджує себе як особистість – у своєму ставленні до іншої людини, до себе самої, групи або суспільства, до природи загалом.

Гармонійний розвиток особистості – процес становлення та розвитку людини, що ґрунтується на послідовних вікових етапах, включає сукупність відповідних результатів на кожному етапі та відбувається за умови узгодження його результатів з принципами гармонії.

Глобалізація (франц. global – взятий у цілому) **освіти** – одна з фундаментальних тенденцій розвитку освіти. Відображає формування єдиного соціального, інформаційного й освітнього простору в масштабах усієї планети, зокрема через діяльність засобів масової інформації, канали Інтернет.

Глобальна освіта – зміст і технології освіти, орієнтовані на тенденції глобалізації у всіх галузях суспільного життя. Її компонентами є екологічна освіта і виховання, розвиток толерантності й полікультурності у сфері суспільствознавчої освіти, підвищення інформаційної насиченості освіти.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

Гра – форма діяльності в умовних ситуаціях, спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, зафіксованого в соціально закріплених способах здійснення предметних дій, у предметах науки й культури.

Громадянська компетентність – параметр діяльності особи, соціалізованої під впливом громадянських знань, навичок і вмінь, що передбачає наявність громадянських цінностей та якостей, дотримання правил поведінки й відповідальність як соціальну якість людини.

Громадянське суспільство – суспільство, основу якого становить розгалужена мережа незалежних від держави інституцій, об'єднань та організацій, створених самими громадянами для виявлення і здійснення різних громадських ініціатив, задоволення своїх суспільних потреб та обстоювання колективних інтересів.

Групові (колективні технології) передбачають організацію навчального процесу, за якої навчання здійснюється в процесі спілкування між учнями (взаємонавчання) в групах.

Групова робота на уроці – форма організації навчальнопізнавальної діяльності, за якої учні з різним рівнем навчальних можливостей, об'єднані в малі групи, виконують як спільні, так і диференційовані завдання педагога.

Гуманізація педагогічного процесу – концепція, основу якої становить ідея побудови педагогічної системи на принципах гуманізму з метою створення найсприятливіших умов для повноцінного розвитку дитини.

Гуманістична освіта – освітні системи і концепції, які базуються на цінностях гуманізації і гуманітаризації освіти.

Гуманістична педагогіка – напрям у сучасній теорії та практиці виховання, що виник наприкінці 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. у США як педагогічне втілення ідей гуманістичної психології.

Дидактична гра – колективна, цілеспрямована навчальна діяльність, в якій кожен учасник і команда в цілому об'єднані вирішенням головного завдання і орієнтують свою поведінку на виграш.

Дидактична (грец. didaktikos – повчальний) **система** – сукупність елементів (мета, дидактичні принципи, зміст, форми організації і методи навчання), що утворюють єдину цілісну функціональну структуру, орієнтовану на досягнення цілей навчання.

Дидактичне програмування – один із підходів до конструювання освітніх процесів і систем, пов'язаний з поетапним визначенням необхідної інформації, елементарних процедур її засвоєння і контролю. Особливого поширення набуває у зв'язку із впровадженням комп'ютерів і навчальних пристроїв.

Динамічна пауза у процесі ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи проводиться після 2-3 уроку в довіллі, де діти мають можливість провести спостереження за станом власного самопочуття і „здоров'ям” довілля, зробити висновки в щоденниках спостережень, досліджень за собою і довіллям.

Дистанційна освіта – можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від навчального закладу в будь-який зручний час.

Дискусія 1) метод навчання, який передбачає організацію спільної мовної діяльності з метою пошуку ефективного розв'язання певної проблеми; 2) один з методів розв'язання спірних питань.

Дитячий колектив – об'єднання дітей на основі спільної корисної діяльності (наприклад, громадська діяльність, спорт, туризм).

Диференціація освіти – процес у сучасній освіті, що забезпечує різноманітність форм навчання, які дають змогу максимально враховувати індивідуальні можливості, інтереси, нахили, ціннісні та професійні орієнтації тих, хто навчається.

Діалогічне навчання – розмова, бесіда між двома особами, яка має на меті пізнання, сутність предмета чи явища в процесі обміну думками суб'єктів спілкування.

Діяльність учня у навколишньому середовищі – активна взаємодія з довкіллям, під час якої індивід виступає як суб'єкт, який цілеспрямовано впливає на об'єкт і тим самим задовольняє свої потреби.

Дослідницький проєкт за структурою нагадує наукове дослідження і складається з певних етапів: обґрунтування актуальності вибраної теми, визначення проблеми, предмета, об'єкта, цілей і завдань дослідження, висунення гіпотези з подальшою її перевіркою, обговорення отриманих результатів. При цьому використовуються методи сучасної науки: лабораторний експеримент, моделювання, соціологічне опитування та інші.

Духовні цінності – витвори людського духу, зафіксовані в здобутках науки, мистецтва, моралі, культури.

Евристична бесіда – передбачає розмову вчителя з учнями, організовується за допомогою продуманої системи запитань і передбачає не пряме повідомлення знань учням, а їх власне знаходження зв'язків із уже відомим і виведенням закономірностей.

Екологічна грамотність – рівень природничо-наукових знань, спеціальних умінь і навичок, а також моральних якостей людини, що дозволяють йому свідомо брати участь в природоохоронній діяльності».

Екологічна культура – це тип життєдіяльності людини, що успадковується, та її взаємовідносин з навколишнім середовищем, що сприяють здоровому способу життя, стійкому соціально-економічному розвитку, екологічній безпеці країни і кожної людини.

Емпатія – розуміння емоційного стану, переживання іншої людини. Розрізняють емпатію: 1) емоційну, засновану на механізмах проєкції і наслідування моторних та афективних реакцій іншого; 2) когнітивну, яка базується на інтелектуальних процесах – порівнянні, аналогії та ін.; 3) предикативну, що проявляється як здатність передбачати афективні реакції іншого в конкретних ситуаціях.

Емоційний інтелект – здатність ефективно розбиратися в емоційній сфері людського життя: розуміти емоції та емоційне підґрунтя стосунків, використовувати свої емоції для вирішення завдань, пов'язаних зі стосунками та мотивацією.

Емоційний комфорт – сприятливий психологічний клімат, який спонукає нормальний розвиток дитини, вироблення в неї позитивних якостей, доброзичливого ставлення до неї інших людей.

Життєва компетентність – складна системна властивість особи, що характеризує її здатність зберігати й оптимально відтворювати, розвивати себе, своє життя, успішно діяти в різних життєвих ситуаціях, вирішувати складні життєві завдання та проблеми в усіх сферах життєдіяльності, виконувати життєві й соціальні ролі, які ґрунтуються на життєтворчих знаннях, уміннях і навичках, життєвих досягненнях

Здоров'язберігаючі технології – технології, що інтегрують всі напрями роботи школи щодо збереження, формування та укріплення здоров'я, представляють сукупність педагогічних, психологічних, медичних впливів, спрямованих на захист і забезпечення здоров'я, формування ціннісного ставлення до свого здоров'я усіх учасників навчального процесу.

Ігрова навчальна технологія – певну послідовність дій, операцій педагога по відборі, розробці, підготовці ігор, включенню студентів в ігрову діяльність, здійсненню самої гри, підведенню підсумків, результатів ігрової діяльності.

Індивідуалізація навчання – організація навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, яка дає змогу створити оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного.

Інноваційна педагогічна діяльність – заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

Інноваційна культура педагога – система освоєних особистістю педагогічних засобів, що забезпечують інноваційний спосіб діяльності, системоутворюючим елементом якої є цінності інноваційного плану. І. к. п. виконує раціонально-праксіологічну, організаційно-впорядковуючу, описово-пояснювальну, прогностико-управлінську, евристико-пізнавальну і комунікативно-трансляційну функції.

Інновація освіти – цілеспрямований процес змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання та виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог, а сама освіта перетворюється на ефективний важіль економіки знань, на інноваційне середовище.

Інноваційні освітні процеси – зумовлені суспільною потребою комплексні процеси створення, впровадження, поширення новацій і зміни освітнього середовища, в якому здійснюється їх життєвий цикл.

Інноваційні уміння – володіння способами і прийомами інноваційної діяльності, що дають змогу виокремити проблему, проникнути в її суть і на цій основі конструювати і продуктивно розв'язувати інноваційні професійнопедагогічні завдання.

Інноваційне середовище – педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості; інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу.

Інтеграція – процес і результат взаємодії елементів (із заданими властивостями), що супроводжується відновленням, встановленням, ускладненням і зміцненням істотних зв'язків між ними на основі достат-

ньої підстави, в результаті чого формується інтегрований об'єкт (система) з якісно новими властивостями, у структурі якого зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів.

Інтерація – взаємодія, динаміка між учасниками навчання з використанням моделей комунікацій, стосунків, ролей тощо.

Інтелектуальна гра – це форма навчання, в основі якої лежить інтелектуальна діяльність: дії сприймання, пам'яті, уваги, уяви, мислення.

Інтерактивне навчання – спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови для навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. В Україні технологія інтерактивного навчання розроблена О. Пошетун. Інтерактивне навчання передбачає використання активних методів, а саме:

- аналіз конкретних ситуацій;
- уведення в досліджувану проблему;
- визначення завдання;
- групова робота над ситуацією;
- групова дискусія;
- підсумкова бесіда.

Кейс-стаді (case-study) метод є розробкою Гарвардського університету і передбачає навчання з допомогою аналізу конкретних ситуацій. Особливість методу полягає в тому, що створення проблемної ситуації відбувається на основі фактів із реального життя.

Кооперативні технології навчання – (робота в парах, робота в малих групах, акваріум) – навчальна технологія, що дозволяє учням взаємодіяти один з одним, навчаючись, накопичувати досвід та практикувати свої вміння у малих групах.

Комунікабельність – здатність, схильність до комунікації, установалення контактів і зв'язків.

Комунікація – поняття, близьке до поняття спілкування, але розширене. Це зв'язок, під час якого відбувається обмін інформацією між системами в живій і неживій природі.

Критичне мислення – технологія, яка базується на вихідній особистій інформації, оскільки сприймання будь-якої інформації залежить від попереднього досвіду дитини. Навчальна діяльність починається з формування та усвідомлення проблем, пошуку й осмислення нової інформації й завершується самостійним розв'язанням цих проблем, формуванням своїх суджень. Параметрами критичного мислення є:

- особистісне ставлення до об'єкта;
- аргументованість висновків;
- логічність висновків;
- здатність змінити позицію на основі контраргументу.

Креативність – здатність до генерування нових, оригінальних ідей та їхнього втілення.

Культура спілкування – складова частина культури людини. Для неї характерна нормативність, що визначає, як мають спілкуватися люди в певному суспільстві, у конкретній ситуації.

Методика – набір конкретних засобів, що використовуються для реалізації поставлених завдань у сфері освіти, науки, психології. Методика повинна бути зрозумілою, реалістичною, що відтворюється, результативною і обґрунтованою. Деталізована і розроблена, випробувана на практиці, вона знаходить рівень технології.

Метод проєктів – сприяє формуванню в учнів ціннісного ставлення до навчання та спілкування, залученню до перетворювальної діяльності, що передбачає формулювання проблеми і мети, планування змісту роботи, визначення способів досягнення прогнозованого результату, отримання продукту діяльності.

Метод ПРЕС – сприяє виробленню і формуванню учнями аргументів, правильно висловлювати свої думки стосовно даного питання. Робота за методом ПРЕС будується за таким алгоритмом: 1) висловіть свою думку, поясніть у чому полягає ваша точка зору (починаючи зі слів: «Я вважаю, що...»); 2) поясніть причину виникнення цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази (починаючи зі слів: «Оскільки...»); 3) наведіть приклади, додаткові аргументи на підтримку вашої позиції, а також факти, що де-

монструють ваші докази («Наприклад...»); 4) узагальніть свою думку (зробіть висновок, починаючи зі слів: «Отже, таким чином...»).

Метод «Мозковий штурм» – це метод вільного генерування ідей, які формулюються в групі зацікавлених експертів. Метод базується на психологічних закономірностях колективної діяльності та заснований на тому, що творча активність кожної людини часто стримується через певні причини, серед яких істотне місце займають різноманітні бар'єри: психологічні, комунікативні, соціальні, педагогічні. Під час використання методу забороняється будь-яка критика (словесна, жестова, мімічна), підтримується будь-яка ідея, що записується групою експертів.

Методи активізації мислення – це методи, що ефективні під час роботи з молодшими школярами за таких умов:

- ознайомлення з новим матеріалом відбувається в ігровій формі;
- використання наочного матеріалу;
- активна участь учнів у процесі навчання. У процесі використання означених методів у молодших школярів з'являється інтерес до винахідництва, розвиваються довільна увага, пам'ять, уміння знаходити залежності, закономірності, класифікувати, систематизувати, формується здатність до комбінування, просторове мислення та уява, розвиток зв'язного мовлення тощо.

Моральне виховання – виховний вплив школи, сім'ї, громадськості, що має на меті формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі та практичної діяльності.

Освіта – процес і результат засвоєння людиною системи знань про світ, суспільство, саму себе, способи мислення і діяльності, формування власної особистості; феномен культури, що забезпечує її трансляцію, відтворюваність і зміну; освітній простір – сукупність навчальних закладів, державної системи управління і суспільних об'єднань, які реалізують освітні програми.

Освітній стандарт – мінімально гарантований освітнім закладом рівень освіти.

Освітня парадигма – сукупність прийнятих науковим педагогічним співтовариством теоретичних, методологічних та інших установок на кожному етапі розвитку педагогіки, якими керуються як зразком (моделлю, стандартом) при розв'язанні педагогічних проблем.

Освітня технологія – технологія, що відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору. Призначена для прогнозування розвитку освіти, її конкретного проектування і планування, передбачення результатів, а також визначення відповідних освітнім цілям стандартів.

Особистість – феномен суспільного розвитку, конкретна людина, яка має свідомість і самосвідомість.

Особистісний підхід у педагогіці – гуманістичний підхід педагога до вихованців, що допомагає кожному з них усвідомити себе як особистість, виявити можливості, які стимулюють самостановлення, самоствердження, самореалізацію.

Педагогічна технологія – це цілісний алгоритм організації ефективного засвоєння знань, вироблення умінь, навичок, формування компетентностей, який характеризується оптимальною комбінацією змісту, прийомів, методів, форм та засобів забезпечує досягнення запланованих освітніх цілей.

Педагогічна інновація (нововведення) – сукупність нових професійно-педагогічних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання й навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти; цілісна теоретична, технологічна і методична концепція оновлення педагогічної діяльності, що забезпечує її вихід на якісно новий рівень; процес освоєння нового (засобу, методики, технології, програми тощо).

Педагогічна майстерність – високий рівень оволодіння педагогічною діяльністю; комплекс спеціальних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей особистості, що дають змогу педагогу ефективно організовувати навчально-пізнавальну діяльність тих, хто навчається, і здійснювати цілеспрямований педагогічний вплив і взаємодію.

Педагогічна техніка – елемент педагогічної технології; комплекс загальнопедагогічних і психологічних умінь педагога, що забезпечує во-

лодіння ним власним психофізіологічним станом, настроєм, емоціями, тілом, мовою й організацією педагогічно доцільного спілкування. Виокремлюють вербальні (голос, дикція, інтонація, темпоритм тощо), невербальні (міміка, пластика, артикуляція, жести, експресивне забарвлення пластики та ін.), соціальноперцептивні (сприйняття, увага, спостережливість, увага тощо) уміння та володіння емоційним станом (зняття психічного напруження, саморегуляція, релаксація, аутотренінг, самонавіювання, створення творчого самопочуття).

Педагогічна технологія – своєрідна конкретизація методики, проєкт певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізує науково-обґрунтований проєкт навчально-виховного процесу і має вищий рівень ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання й виховання.

Педагогічне конструювання (створення конструкту) – деталізація освітнього чи педагогічного проєкту, яка наближує його до використання в конкретних умовах реальними учасниками педагогічного процесу.

Педагогічне проєктування – цілеспрямована діяльність, яка визначає необхідність педагогічних перетворень, прогнозує та оцінює наслідки реалізації певних педагогічних задумів.

Педагогічний вплив – вплив педагога на свідомість і поведінку, організацію життя й діяльності вихованців з метою формування у них певних якостей особистості та забезпечення успішного досягнення цілей.

Педагог-фасилітатор (англ. facilitate – полегшувати) – педагог, який працює в системі особистісно-орієнтованої (гуманістичної) педагогіки і в роботі з дітьми сповідує відкритість власним думкам, переживанням, захоплення, довіру як вираження внутрішньої особистісної впевненості в можливостях і здібностях вихованців, «емпатичне розуміння» (бачення поведінки вихованця, його реакцій, дій, навичок). Поняття запровадив К. Роджерс.

Предметна компетентність – набутий учнями у процесі навчання досвід специфічної для певного предмета діяльності, пов'язаної із засвоєнням, розумінням і застосуванням нових знань.

Предметна компетенція – це сукупність знань, умінь і характерних рис у межах предмета, що дозволяє особистості виконувати певні дії через власне ставлення.

Проблема – знання про невідоме, різновид запитання, відповіді на яке не існує в накопичених знаннях і тому вимагає відповідних дій для одержання нових знань.

Проблемна ситуація – обставина, коли перед учнями постають нові умови й інформація, через що вони не можуть прийняти рішення на основі своїх власних знань і досвіду і тому мають відшукувати нову інформацію і набувати новий досвід.

Проблемне навчання – це така організація навчальних занять, яка передбачає створення під керівництвом учителя проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність учнів з їх вирішення, в результаті чого відбувається творче оволодіння професійними знаннями, навиками, вміннями і розвиток розумових здібностей. Теоретично обґрунтував проблемне навчання американський філософ, педагог Дж. Дьюї (1859-1952). Питання проблемного навчання висвітлено у працях Г. Венгера, Т. Ільїної, М. Мамутова, А. Матюшкіна, В. Окопа, П. Підкасистого.

Проблемні методи навчання – методи засвоєння нових знань, у яких кожний учасник навчального процесу бере участь у виробленні певного нового змісту (розв'язанні проблеми).

Рефлексія – здатність людини до самопізнання, вміння аналізувати свої власні дії, вчинки, мотиви й зіставляти їх із суспільно значущими цінностями, а також діями та вчинками інших людей

Розвивальне навчання (розвивальна освіта) – група ідей та концепцій навчання (освіти) і практики освіти, центральною в якій є особистість людини, що розвивається.

Самоактуалізація – прагнення людини до найповнішого виявлення, розвитку і реалізації своїх особистісних можливостей. С. передбачає сприятливі соціально-історичні умови і відповідне виховання.

Самоаналіз педагогічної діяльності – вивчення педагогом стану, результатів своєї професійної діяльності, встановлення причинно-

наслідкових взаємозв'язків між елементами педагогічних явищ, визначення шляхів вдосконалення навчання і виховання дітей.

Саморозвиток – процес активної, послідовної, прогресивної і незворотної якісної зміни психологічного статусу особистості. Можливий на певному ступені вікового розвитку, за сформованості механізмів саморегуляції.

Ситуація успіху – суб'єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичного або морального напруження виконавця справи, творця явища.

Система освіти – сукупність навчально-виховних закладів незалежно від їх організаційно-правових форм, типів і видів, які реалізують послідовні освітні програми та державні освітні стандарти різного рівня й спрямованості, а також система органів управління освітою.

Соціалізація (лат. socialis – громадський) – процес входження індивіда до соціуму. Передбачає засвоєння ним певної системи цінностей (норм, зразків, знань, уявлень) для функціонування в суспільстві, здобуття власного соціального досвіду та активного формування особистості.

Структура особистості – цілісне системне утворення, сукупність соціально значущих психічних властивостей, відносин і дій індивіда, що утворилася в процесі онтогенезу й визначають його поведінку як поведінку свідомого суб'єкта діяльності та спілкування.

Сугестивна (лат. suggestio, від suggero – навчаю, навіюю) **технологія** – навчання на основі емоційного навіювання в стані неспання, що спричиняє надзапам'ятовування. Передбачає комплексне використання всіх вербальних і невербальних, зовнішніх і внутрішніх засобів сугестії (навіювання).

Таксономія (грец. taxis – розміщений по порядку і nomos – закон) **педагогічна** – побудова чіткої системи педагогічних цілей, всередині якої виокремлені їх категорії та послідовні рівні (ієрархія).

Таксономія цілей навчання в афективній сфері – визначення можливого (такого, що досягається) ставлення того, хто навчається, до освітнього процесу. До рівнів цілей навчання в афективній сфері нале-

жать сприйняття, інтерес, адаптація, оцінювання, організація системи цінностей.

Таксономія цілей навчання в когнітивній сфері – визначення можливих способів і форм пізнавальної діяльності тих, хто навчається. Серед них виокремлюють знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання.

Таксономія цілей навчання в психомоторній сфері – визначення рівнів самостійної діяльності того, хто навчається, в результаті процесу навчання. Рівнями цілей навчання в психомоторній сфері є сприйняття, предметна діяльність, управління діяльністю, координація діяльності, комплексна діяльність.

Творчі ігри – це самодіяльні ігри дітей молодшого шкільного віку, в яких вони попередньо самостійно задумують зміст та творчо його реалізують.

Творча самореалізація педагога – процес здійснення творчих задумів педагога для досягнення цілей у вирішенні особистісно-значущих педагогічних проблем.

Творче співробітництво – принцип особистісно-орієнтованої педагогіки; процес взаємодії людей між собою для досягнення спільної мети.

Технологія – інструментарій конкретній галузі діяльності людини, набір процесів, методів і принципів, необхідний для створення кінцевого продукту, хай то виріб, програма або інше соціальне благо. В обсяг поняття входять організаційні прийоми і операції, які застосовуються виконавцем в процесі праці.

Технологічний процес – система технологічних одиниць, зорієнтованих на конкретний педагогічний результат.

Технологія колективної творчої діяльності – інноваційний засіб освіти, за допомогою якого педагоги досягають творчості; неперервний процес управління розвитком потреб, здібностей, засвоєнням педагогом досвіду людських стосунків і практичної творчості, в ході якого формуються спрямованість на самодослідження, вміння самодіагностики пси-

хічного стану і прогнозування можливих варіантів своєї професійної поведінки і спілкування з іншими людьми.

Управління освітнім процесом – специфічний вид інтелектуальної діяльності, що реалізується через вміння суб'єкта управління (керівника навчального закладу, викладача) впливати на керовані суб'єкти шляхом науково обґрунтованого планування, організації і контролю їх діяльності і досягати на цій основі реальних та соціально значимих освітніх цілей.

Урок – це основна дидактична форма навчання, при якій поєднуються індивідуальні та фронтальні шляхи навчально-пізнавальної діяльності з учнями однакового віку обох статей з однаковим приблизно інтелектуальним розвитком на протязі 30 або 45 хвилин; така форма організації навчання, при якій навчальні заняття проводяться вчителем з групою учнів постійного складу, одного віку і рівня підготовки протягом певного часу і відповідно до розкладу.

Фізкультхвилинка – відпочинок з використанням різноманітних рухів, що може проходити у супроводі римовок, лічилок, коротеньких віршів, які учні промовляють хором

Я-Концепція (англ. Self-concept) – загальний паттерн, або конфігурація самосприйняття; концепція людини про те, якою вона є.

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

НАВЧАЛЬНЕ ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ
«Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Автор-укладач:

КОВАЛЬЧУК Ольга Вікторівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач
кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Підписано 18.09.2024. Формат 60x84/16. Гарнітура «Cambria».
Об'єм даних 1,76. Мб. Обл.-вид. арк. 6,1. Зам. № 1127.

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300.
Свідоцтво серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.

Виготовлено в Кам'янець-Подільському національному
університеті імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300.